

UDKAST 25. november 2015

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

Fremsat den [XX 2016] af uddannelses- og forskningsministeren (Esben Lunde Larsen)

Forslag

til

Lov om aktiviteter i det ydre rum

Kapitel 1

Formål og anvendelsesområde

§ 1. Formålet med loven er at fastlægge rammerne for, at danske aktiviteter i det ydre rum finder sted på et reguleret og sikkerhedsmæssigt betryggende grundlag gennem

- 1) godkendelse af og tilsyn med aktiviteter i det ydre rum,
- 2) registrering af rumgenstande, og
- 3) sikring af klarhed om aktørernes ansvar for skader forvoldt af rumgenstande.

§ 2. Loven finder anvendelse på handlinger, som foretages i den danske stat.

Stk. 2. Loven finder endvidere anvendelse på handlinger, som uden for den danske stat foretages

- 1) på dansk fartøj eller indretning, eller
- 2) af danske fysiske eller juridiske personer.

Kapitel 2

Definitioner

§ 3. I denne lov forstås ved:

- 1) Rumaktivitet: Opsendelse af rumgenstande til det ydre rum, drift, styring af og tilbagevenden af rumgenstande til jorden samt andre aktiviteter, som er væsentlige i forbindelse hermed.
- 2) Rumgenstand: Enhver genstand, der er opsendt eller planlægges opsendt til det ydre rum, herunder dens enkelte dele, samt enhver anordning, der er anvendt eller planlægges anvendt til opsendelse af en genstand til det ydre rum.
- 3) Operatør: Fysiske eller juridiske personer, der udfører eller påtager sig at udføre rumaktiviteter.
- 4) Ejer: Fysiske eller juridiske personer, der ejer en rumgenstand.
- 5) Opsendende stat: En stat, som opsender eller udvirker opsendelse af en rumgenstand, eller fra hvis territorium eller indretning en rumgenstand opsendes.

Kapitel 3

Godkendelse af rumaktiviteter

§ 4. En rumaktivitet omfattet af denne lov kan alene udføres efter forudgående godkendelse af uddannelses- og forskningsministeren.

§ 5. Godkendelse efter § 4 sker på baggrund af ansøgning fra operatøren og forudsætter dokumentation for følgende:

- 1) At operatøren har de nødvendige kvalifikationer, herunder teknisk viden og finansiell formåen til at udføre den ansøgte rumaktivitet.
- 2) At den ansøgte rumaktivitet udføres sikkerhedsmæssigt betryggende og lever op til relevante standarder og retningslinjer.
- 3) At operatøren overholder krav om forsikring eller anden sikkerhed fastsat i medfør af § 12.
- 4) At operatøren har truffet passende foranstaltninger i forhold til håndtering af rumaffald.
- 5) At den ansøgte rumaktivitet overholder miljøkrav fastsat i medfør af § 6.
- 6) At den ansøgte rumaktivitet ikke strider mod nationale sikkerhedsinteresser, Danmarks internationale forpligtelser eller udenrigspolitiske interesser.
- 7) At operatøren overholder gældende regler under Den Internationale Telekommunikationsunion med hensyn til frekvensallokeringer og banepositioner.
- 8) At operatøren overholder gældende regler om eksportkontrol.

Stk. 2. Uddannelses- og forskningsministeren kan som led i godkendelsesbehandlingen fastsætte yderligere betingelser.

§ 6. Uddannelses- og forskningsministeren kan fastsætte nærmere regler om krav til rumaktiviteter, der godkendes efter § 4, herunder miljøkrav og krav til håndtering af rumaffald, samt nærmere regler om procedurer ved ansøgning efter § 5, stk. 1.

Kapitel 4

Oplysningspligt, ændring og tilbagekaldelse

§ 7. Operatøren skal straks og af egen drift indberette alle oplysninger af betydning for en godkendelse meddelt efter § 4 til uddannelses- og forskningsministeren, herunder oplysninger om utilsigtede hændelser eller rumaktivitetens afslutning.

§ 8. Uddannelses- og forskningsministeren kan ændre en godkendelse meddelt efter § 4, hvis betingelserne for godkendelsen tilsidesættes eller de faktiske forhold nødvendiggør ændringer.

Stk. 2. Ved tilsidesættelse af væsentlige betingelser kan uddannelses- og forskningsministeren tilbagekalde godkendelsen. Ved tilbagekaldelsen kan ministeren påbyde operatøren at lade rumaktiviteten videreføre ved anden operatør eller at afslutte rumaktiviteten.

Kapitel 5

Registrering

§ 9. Uddannelses- og forskningsministeren opretter og fører et offentligt register over rumgenstande. Registeret skal indeholde oplysninger om rumgenstande, der sendes i kredsløb om jorden eller længere, og for hvilke Danmark er opsendende stat, jf. konvention af 14. januar 1975 om registrering af genstande, der sendes ud i det ydre rum.

Stk. 2. Operatøren skal til uddannelses- og forskningsministeren indberette alle oplysninger til brug for registrering.

Stk. 3. Hvis både Danmark og en eller flere stater, som er omfattet af konventionen, der er nævnt i stk. 1, 2. pkt., betragtes som opsendende stater, registrerer uddannelses- og forskningsministeren rumgenstanden, når det er bestemt i en aftale mellem de berørte stater.

Stk. 4. Uddannelses- og forskningsministeren videreformidler oplysninger til De forenede Nationers generalsekretær som fastsat i konventionen, der er nævnt i stk. 1, 2. pkt.

Stk. 5. Uddannelses- og forskningsministeren fastsætter nærmere regler om det offentlige register over rumgenstande og om krav til oplysninger fra operatøren.

Kapitel 6

Erstatning og forsikring

§ 10. Operatøren af en rumgenstand er forpligtet til at erstatte skade, som rumgenstanden forvolder på personer eller genstande på jorden såvel som på luftfartøjer under flyvning.

Stk. 2. For øvrige skader forvoldt af en rumgenstand er operatøren ansvarlig efter dansk rets almindelige erstatningsregler.

Stk. 3. Har skadelidte medvirket til skaden, kan erstatningen nedsættes eller bortfalde.

Stk. 4. Uddannelses- og forskningsministeren kan fastsætte regler om begrænsning af operatørens erstatningspligt efter stk. 1 og 2.

§ 11. Har staten betalt erstatning for en skade forvoldt af en rumgenstand, kan staten gøre krav gældende mod operatøren af rumgenstanden i det omfang, operatøren er ansvarlig efter § 10, stk. 1 og 2.

Stk. 2. Regler om begrænsning af erstatningskravet, jf. § 10, stk. 4, finder tilsvarende anvendelse i forhold til det krav, staten kan gøre gældende mod operatøren efter stk. 1.

§ 12. Som betingelse for at godkende en rumaktivitet kan uddannelses- og forskningsministeren stille krav om, at operatøren tegner forsikring eller stiller anden tilsvarende sikkerhed til dækning af ansvaret efter § 10, stk. 1 og 2. I så fald hæfter forsikrings-selskabet umiddelbart over for skadelidte for erstatning efter § 10, stk. 1 og 2, og over for staten i det omfang, staten har adgang til regres efter § 11, stk. 1.

Stk. 2. Rumgenstande omfattet af statens selvforsikringsordning er undtaget fra forsikringspligten.

Stk. 3. Uddannelses- og forskningsministeren kan fastsætte nærmere regler om forsikringspligtens omfang og gennemførelse samt om anden sikkerhed, jf. stk. 1.

§ 13. Anlægger skadelidte eller staten sag mod forsikrings-selskabet, skal selskabet tilsige operatøren af rumgenstanden til ethvert retsmøde med det varsel, som efter retsplejeloven gælder for vidner i borgerlige sager. Tilsigelsen skal indeholde oplysning om reglerne i stk. 2.

Stk. 2. Enhver, der tilsiges efter stk. 1, kan ved at fremsætte begæring herom til retsbogen indtræde som part i sagen. Indtræder han ikke, er afgørelsen af erstatningsspørgsmålet ved dom eller forlig bindende for ham.

Kapitel 7

Overførsel af rumgenstande eller rumaktiviteter

§ 14. Overførsel af rumgenstande eller rumaktiviteter til anden ejer eller operatør forudsætter godkendelse fra uddannelses- og forskningsministeren i henhold til lovens kapitel 3.

Stk. 2. I det omfang, der ønskes overførsel til operatør eller ejer hjemmehørende i en anden stat, kan uddannelses- og forskningsministeren stille krav om forudgående aftale med denne stat om overtagelse af erstatningsansvaret.

Kapitel 8

Tilsyn, dispensation og bemyndigelse

§ 15. Uddannelses- og forskningsministeren fører tilsyn med, at denne lov og regler fastsat i medfør heraf overholdes.

Stk. 2. Fysiske og juridiske personer omfattet af denne lov skal efter anmodning fra uddannelses- og forskningsministeren afgive enhver oplysning, som ministeren anser for nødvendig for at kunne udøve sin tilsynsforpligtelse.

§ 16. Uddannelses- og forskningsministeren eller den, ministeren bemyndiger dertil, har til enhver tid mod behørig legitimation og uden retskendelse adgang til operatørens anlæg, virksomhed eller øvrige lokaliteter for at tilvejebringe oplysninger til brug for gennemførelse af tilsyn efter denne lov.

§ 17. Uddannelses- og forskningsministeren kan meddele dispensation til statslige operatører eller ejere fra kravet om godkendelse efter § 4 og kravet om tilsyn efter §§ 15 og 16.

§ 18. Uddannelses- og forskningsministeren kan fastsætte nærmere regler om digital kommunikation, herunder om anvendelse af bestemte it-systemer, særlige digitale formater, digital signatur m.v.

Stk. 2. Uddannelses- og forskningsministeren kan endvidere fastsætte nærmere regler om ansøgers afholdelse af omkostningerne ved

- 1) ansøgningsbehandlingen, jf. kapitel 3,
- 2) ændring og tilbagekaldelse, jf. kapitel 4,
- 3) overførsel af rumgenstande eller rumaktiviteter, jf. kapitel 7, og
- 4) gennemførelse af tilsyn, jf. §§ 15 og 16.

§ 19. Uddannelses- og forskningsministeren kan bemyndige en statslig myndighed under ministeriet eller andre statslige myndigheder efter forhandling med vedkommende minister til at udøve de beføjelser, der i denne lov er tillagt uddannelses- og forskningsministeren.

Stk. 2. Uddannelses- og forskningsministeren kan fastsætte regler om adgangen til at påklage afgørelser, der er truffet i henhold til bemyndigelse efter stk. 1, herunder at afgørelserne ikke skal kunne påklages.

Stk. 3. Uddannelses- og forskningsministeren kan fastsætte nærmere regler om udøvelsen af de beføjelser, som en anden statslig myndighed efter forhandling med vedkommende minister bliver bemyndiget til at udøve efter stk. 1.

Kapitel 9

Straffebestemmelser

§ 20. Overtrædelse af § 4, § 5, § 7, § 8, stk. 2, 2. pkt., § 9, stk. 2, § 12, stk. 1, § 14, stk.1, eller § 15, stk. 2, straffes med bøde eller fængsel indtil 4 måneder, medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning.

Stk. 2. Straffen kan stige til fængsel i 2 år, hvor der er tale om overtrædelser af mere systematisk eller organiseret karakter, eller der i øvrigt foreligger særligt skærpende omstændigheder.

Stk. 3. Der kan pålægges selskaber m.v. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel.

Kapitel 10

Ikrafttræden og overgangsbestemmelser m.v.

§ 21. Loven træder i kraft den 1. juli 2016.

Stk. 2. Rumgenstande, der er opsendt inden lovens ikrafttræden, skal efterregistreres i overensstemmelse med bestemmelserne i lovens kapitel 5.

Stk. 3. Lovens kapitel 6 finder ikke anvendelse på rumgenstande, der planlægges opsendt inden 1. juli 2017.

Stk. 4. Senest den 1. oktober 2016 informerer operatøren uddannelses- og forskningsministeren om rumaktiviteter omfattet af stk. 2 og 3.

Stk. 5. Uddannelses- og forskningsministeren kan efter forhandling med forsvarsministeren og transport- og bygningsministeren sætte §§ 4-8 og §§ 10-20 i kraft for så vidt angår civile aktiviteter i højder under det ydre rum, som ikke er omfattet af § 3, nr. 1 og 2.

§ 22. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kongelig anordning sættes helt eller delvist i kraft for Færøerne og Grønland med de ændringer, som de færøske og grønlandske forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse

1. Indledning
2. Baggrund
  - 2.1. Traktaten om det ydre rum
  - 2.2. Astronautoverenskomsten
  - 2.3. Ansvarskonventionen
  - 2.4. Registreringskonventionen
  - 2.5. Øvrige internationale standarder og retningslinjer
    - 2.5.1. European Cooperation for Space Standardization (ECSS)
    - 2.5.2. Retningslinjer for håndtering af rumaffald
3. Lovforslagets indhold
  - 3.1. Overordnede principper for lovens udformning
  - 3.2. Formål og anvendelsesområde
    - 3.2.1. Gældende ret

- 3.2.2. Arbejdsgruppens anbefalinger
- 3.2.3. Lovforslagets indhold
- 3.3. Definitioner
  - 3.3.1. Gældende ret
  - 3.3.2. Arbejdsgruppens anbefalinger
  - 3.3.3. Lovforslagets indhold
- 3.4. Godkendelse af rumaktiviteter m.v.
  - 3.4.1. Gældende ret
  - 3.4.2. Arbejdsgruppens anbefalinger
  - 3.4.3. Lovforslagets indhold
- 3.5. Registrering
  - 3.5.1. Gældende ret
  - 3.5.2. Arbejdsgruppens anbefalinger
  - 3.5.3. Lovforslagets indhold
- 3.6. Erstatning og forsikring
  - 3.6.1. Gældende ret
  - 3.6.2. Arbejdsgruppens anbefalinger
  - 3.6.3. Lovforslagets indhold
- 3.7. Overførsel af rumgenstande eller rumaktiviteter
  - 3.7.1. Gældende ret
  - 3.7.2. Arbejdsgruppens anbefalinger
  - 3.7.3. Lovforslagets indhold
- 3.8. Tilsyn, dispensation og bemyndigelse
  - 3.8.1. Gældende ret
  - 3.8.2. Arbejdsgruppens anbefalinger
  - 3.8.3. Lovforslagets indhold
- 3.9. Straffebestemmelser
  - 3.9.1. Gældende ret
  - 3.9.2. Arbejdsgruppens anbefalinger
  - 3.9.3. Lovforslagets indhold
- 3.10. Ikrafttræden og overgangsbestemmelser m.v.
  - 3.10.1. Gældende ret
  - 3.10.2. Arbejdsgruppens anbefalinger
  - 3.10.3. Lovforslagets indhold
- 4. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige
- 5. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.
- 6. Administrative konsekvenser for borgerne
- 7. Miljømæssige konsekvenser
- 8. Forholdet til EU-retten
- 9. Hørte myndigheder og organisationer m.v.
- 10. Sammenfattende skema

1. Indledning

Med lovforslaget lægges der op til at få fastlagt passende rammer for, at danske aktiviteter i det ydre rum finder sted på et reguleret og sikkerhedsmæssigt betryggende grundlag. Der er tale om

hidtil uregulerede aktiviteter, som de senere år er taget til i omfang og betydning, hvorfor en nærmere, men stadig fleksibel regulering har vist sig hensigtsmæssig. Lovforslaget tager bl.a. sigte på i dansk ret at implementere fire FN-aftaler, der vedrører forskellige aspekter af aktiviteter i det ydre rum, samt i overensstemmelse med praksis i andre lande at regulere en række yderligere elementer ved aktiviteter i det ydre rum.

De fire FN-aftaler, som Danmark har undertegnet og ratificeret, er følgende:

- Traktat af 27. januar 1967 om principper for staters virksomhed ved udforskning og udnyttelse af det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer (traktaten om det ydre rum)
- Overenskomst af 22. april 1968 om bistand til astronauter, hjemsendelse af astronauter og tilbagelevering af genstande opsendt i det ydre rum (astronautoverenskomsten).
- Konvention af 29. marts 1972 om folkeretligt ansvar for skader forvoldt af rumgenstande (ansvarskonventionen).
- Konvention af 14. januar 1975 om registrering af genstande, der sendes ud i det ydre rum (registreringskonventionen).

Ovenstående FN-aftaler indeholder en række folkeretlige forpligtelser for Danmark, primært krav om godkendelse og tilsyn med aktiviteter i det ydre rum, ansvar for skader forårsaget af rumgenstande samt krav om registrering af rumaktiviteter. De fire FN-aftaler gennemgås nedenfor i afsnit 2.1-2.4 og er optrykt som bilag 1-4 til lovforslaget.

Ud over de forpligtelser, som følger af FN-aftalerne, lægger lovforslaget op til regulering af en række yderligere elementer ved aktiviteter i det ydre rum. Det er elementer, som genfindes i andre sammenlignelige landes lovgivning om aktiviteter i det ydre rum, herunder særligt muligheden for at stille krav om rumaktiviteters hensyntagen til miljøet, krav om håndtering af rumaffald samt sanktioner ved overtrædelse.

2. Baggrund

Uddannelses- og forskningsministeren fik ved kongelig resolution af 8. maj 2015 tillagt ressortansvaret for regulering af danske aktiviteter i det ydre rum. I forbindelse hermed blev der i foråret 2015 nedsat en tværministeriel arbejdsgruppe under uddannelses- og forskningsministeren, hvis opgave det bl.a. var at tilvejebringe grundlaget for lovgivning om regulering af danske aktiviteter i det ydre rum.

Lovforslaget bygger på den rapport om Kortlægning af rumområdet i Danmark, som arbejdsgruppen afgav i november 2015.

2.1 Traktaten om det ydre rum

Traktaten om det ydre rum omhandler staters virksomhed ved udforskning og udnyttelse af det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer. Baggrunden for traktaten var den øgede aktivitet, der var på rumområdet i 1960'erne. Endvidere skal traktaten ses i lyset af den kolde krig og det internationale ønske om at skabe afspænding og skabe forudsætninger for nedrustning mellem USA og Sovjetunionen, som begge var initiativtagere til traktaten.

Traktaten fastsætter de overordnede rammer for kontraherende staters ageren i det ydre rum. Det fastslås for det første, at udforskning og udnyttelse af det ydre rum skal ske til gavn for alle stater, samt at alle stater har fri adgang til udforskning og udnyttelse af det ydre rum. I forbindelse hermed fastsættes, at det ydre rum ikke kan underkastes suverænitet. Udforskning og udnyttelse af det ydre

rum skal ske i overensstemmelse med de folkeretlige forpligtelser, og udnyttelse af det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, kan udelukkende ske til fredelige formål. Staterne skal samarbejde og yde gensidig bistand og skal tage hensyn til andre staters interesser. Staterne er forpligtede til ikke at sætte kernevåben eller masseødelæggelsesvåben i omløb om jorden eller placere dem i det ydre rum eller på himmellegemer. Militær aktivitet på himmellegemerne er forbudt.

De kontraherende stater bærer efter traktaten det folkeretlige ansvar for deres eget lands virksomhed i det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, uanset om virksomheden udøves af staten eller private. Det betyder, at Danmark er folkeretligt ansvarlig for den skade, som enhver dansk operatør påfører andre.

De deltagende stater skal endvidere sikre, at eget lands virksomhed (både private aktører og staten) sker i overensstemmelse med de bestemmelser, der er indeholdt i traktaten. Efter traktaten kræves der ved private aktørers virksomhed i det ydre rum godkendelse og stadigt tilsyn fra statens side. Danmark er dermed forpligtet til at godkende og føre tilsyn med private aktørers aktiviteter i det ydre rum. Det fremgår endvidere af traktaten, at den stat, hvori en opsendt rumgenstand er indregistreret bevarer jurisdiktion og kontrol med genstanden og eventuelt personel under dens ophold i det ydre rum, ligesom ejendomsretten til genstanden eller dens bestanddele ikke berøres af, hvor de befinder sig. Hvis rumgenstande findes af andre stater, skal de tilbageleveres til den stat, hvori de er indregistreret.

Traktaten blev undertegnet den 27. januar 1967 og blev, efter at Folketinget havde meddelt sit samtykke til ratifikationen ved folketingsbeslutning af 20. april 1967, ratificeret af Danmark ved kongelig resolution af den 2. maj 1967. Folketingsbeslutningen blev vedtaget enstemmigt.

2.2 Astronautoverenskomsten

Astronautoverenskomsten er ikke særskilt omfattet af dette lovforslag, da de forpligtelser der følger heraf ikke kræver nærmere implementering. Denne overenskomst nævnes alligevel kort, da der er tale om en af de fire FN-aftaler på rumområdet, som Danmark har undertegnet og ratificeret.

Astronautoverenskomsten omhandler bistand til astronauter, hjemsendelse af astronauter og tilbagelevering af genstande opsendt i det ydre rum. Overenskomsten uddyber den forpligtelse for de kontraherende stater til at hjælpe astronauter, der fremgår af traktaten om det ydre rum, jf. ovenfor i pkt. 2.1. Overenskomsten angår således en stats forpligtelser til at yde bistand til astronauter, herunder i forhold til hjemsendelse af astronauterne og tilbagelevering af rumgenstande. Det fremgår bl.a. af overenskomsten, at de kontraherende stater skal hjælpe astronauter i nød, der måtte være landet på den pågældende stats territorium eller på det åbne hav. Ved at hjælpe forstås, at den pågældende stat skal underrette den myndighed, der har forestået opsendelsen. Hvis det ikke er muligt at finde den myndighed, skal staten udsende en offentlig meddelelse. Endvidere skal den pågældende stat underrette FN's generalsekretær.

Endvidere er de kontraherende parter forpligtet til at sende astronauterne tilbage til den myndighed og det land, som har foretaget opsendelsen. Danmark er således forpligtet til at hjælpe astronauter, der som følge af ulykke, havari eller nødlanding er landet på dansk territorium tilbage. De kontraherende parter skal tilbagelevere rumgenstande eller bestanddele heraf, der er vendt tilbage til jorden, til den myndighed, der har foretaget opsendelsen. Danmark er således forpligtet til at tilbagelevere rumgenstande eller bestanddele til den opsendende stat, såfremt disse genstande eller bestanddele heraf falder ned i dansk territorium.

Traktaten blev undertegnet den 22. april 1968 og blev ratificeret af Danmark ved kongelig resolution af 20. november 1968.

2.3 Ansvarskonventionen

Ansvarskonvention har sin baggrund i traktaten om det ydre rum, jf. afsnit 2.1. Formålet med konventionen er dels at præcisere ansvarsprincippet i traktaten om det ydre rum, dels at sikre hurtig betaling af erstatning.

Konventionen fastsætter det folkeretlige erstatningsansvar, som Danmark er underlagt for skader forvoldt af rumaktiviteter, hvor Danmark er den opsendende stat. Den opsendende stat er objektivt ansvarlig for skader på jorden og på flyvemaskiner i luften. For alle andre skader er den opsendende stat kun ansvarlig, hvis skaden skyldes fejl eller forsømmelse hos den opsendende stat eller hos en fysisk eller juridisk person, som den opsendende stat er ansvarlig for. Skadelidte skal ved fastsættelse af erstatningsbeløbet stilles, som om skaden ikke var indtrådt.

Ansvarskonventionen indeholder følgende definitioner:

»Skade« defineres i konventionens artikel I, litra a), som tab af liv, legemsbeskadigelse eller anden forringelse af helbred, eller tab eller beskadigelse af ejendom tilhørende stater eller personer, fysiske eller juridiske, eller ejendom tilhørende internationale mellemstatslige organisationer;

»Opsendelse« omfatter efter konventionens artikel I, litra b) forsøg på opsendelse;

»Opsendende stat« defineres i konventionens artikel I, litra c), som i) en stat, som opsender eller udvirker opsendelse af en rumgenstand; ii) en stat, fra hvis territorium eller indretninger en rumgenstand opsendes.

»Rumgenstand« omfatter efter konventionens artikel I, litra d) dele af en rumgenstand såvel som dens opsendelsesraket og dele af denne.

Den ovenstående definition af »opsendende stat« og »rumgenstand« findes også i registreringskonventionen, jf. nedenfor afsnit 2.4.

For skader på egne statsborgere og på udenlandske statsborgere i det tidsrum, i hvilket de medvirker ved betjening af en rumgenstand fra opsendelsestidspunktet eller på et hvilket som helst tidspunkt indtil landing, eller i det tidsrum de efter indbydelse fra den opsendende stat opholder sig i umiddelbar nærhed af planlagt opsendelse eller landingsområde, er den opsendende stat ikke ansvarlig.

Det fremgår af konventionen, at hvis to eller flere stater i fællesskab opsender en rumgenstand er de solidarisk ansvarlige. Staterne har indbyrdes regres. Staterne kan endvidere indbyrdes aftale fordeling af et eventuelt krav, dog således, at det ikke påvirker skadelidtes mulighed for at opnå fuld erstatning i henhold til konventionen. Danmark kan således være solidarisk ansvarlig efter konventionen, hvis Danmark deltager i fælles opsendelser.

Efter ansvarskonventionen bortfalder det objektive ansvar i det omfang, den opsendende stat godtgør, at skaden helt eller delvis er en følge af grov uagtsomhed eller en handling eller undladelse foretaget af den erstatningssøgende stat eller den fysiske eller juridiske person, som den erstatningssøgende stat repræsenterer. Danmark kan således alene fritages for ansvar, hvis skadelidte eller den erstatningssøgende stat selv bærer ansvaret for den forvoldte skade. Bortfald af ansvaret kan dog ikke ske, hvis skaden er opstået som følge af handlinger fra den opsendende stat, der er i strid med folkeretten.

Krav efter konventionen skal fremsættes ad diplomatisk vej over for den opsendende stat. Danmark skal således rejse eventuelle krav folkeretligt. Krav om erstatning kan ikke rejses senere end ét år efter skadens indtræden eller identifikationen af den opsendende stat. Der er således en forældelsesfrist på ét år, der begynder enten ved skadens indtræden eller på det tidspunkt, den opsendende stat bliver identificeret.

Konventionen blev undertegnet den 29. marts 1972 og blev, efter at Folketinget havde meddelt sit samtykke til ratifikationen ved folketingsbeslutning af 21. januar 1977, ratificeret af Danmark ved kongelig resolution af den 16. februar 1977. Folketingsbeslutningen blev vedtaget enstemmigt.

2.4. Registreringskonventionen

Registreringskonventionen har sin baggrund i traktaten om det ydre rum, jf. ovenfor afsnit 2.1., hvor det er forudsat, at en stat, der opsender rumgenstande, foretager en registrering af disse genstande. Det centrale i konventionen er, at en opsendende stat dels skal registrere de opsendte rumgenstande, dels selv skal meddele FN nærmere oplysninger om opsendelsen.

Registreringskonventionen indeholder følgende definitioner:

»Opsendende stat« defineres i konventionens artikel I, litra a), som i) en stat, som opsender eller udvirker opsendelse af en rumgenstand; ii) en stat, fra hvis territorium eller indretninger en rumgenstand opsendes.

»Rumgenstand« omfatter efter konventionens artikel I, litra b) dele af en rumgenstand såvel som dens opsendelsesraket og dele af denne.

»Registrerende stat« defineres i konventionens artikel I, litra c) som en opsendende stat, i hvis register en rumgenstand indføres i overensstemmelse med konventionen.

Den ovenstående definition af »opsendende stat« og »rumgenstand« findes tilsvarende i ansvars-konventionen, jf. ovenfor afsnit 2.3.

Den opsendende stat skal føre et nationalt register over rumgenstande, der er sendt ud i kredsløb om jorden eller længere. I forlængelse af denne forpligtelse skal den opsendende stat tillige videregive en række oplysninger til FN's generalsekretær om sådanne rumgenstande. Der skal være fuldstændig og åben adgang til disse oplysninger. Danmark er således i medfør af denne konvention forpligtet til at føre et register over genstande.

Konventionen blev undertegnet den 14. januar 1975 og blev, efter at Folketinget havde meddelt sit samtykke til ratifikationen ved folketingsbeslutning af 21. januar 1977, ratificeret af Danmark ved kongelig resolution af den 16. februar 1977. Folketingsbeslutningen blev vedtaget enstemmigt.

2.5. Øvrige internationale standarder og retningslinjer

Ud over de nævnte FN-aftaler findes der en række internationale standarder, principper og retningslinjer på rumområdet. Sådanne principper og retningslinjer er ikke juridisk forpligtende for Danmark, men udtryk for en fælles international eller europæisk holdning. Af særlig relevans er for tiden European Cooperation for Space Standardization (ECSS), jf. afsnit 2.5.1, og retningslinjerne vedrørende håndtering af rumaffald, jf. afsnit 2.5.2.

2.5.1. European Cooperation for Space Standardization (ECSS)

ECSS-initiativet blev påbegyndt i 1993 og støttes af de store rummyndigheder i Europa samt hovedparten af den europæiske rumindustri. Den europæiske rumfartsorganisation European Space Agency (ESA), som Danmark er medlem af, benytter til sine egne projekter selv standarderne, der enten finder fuldt ud anvendelse eller er tilpasset behovet i det konkrete projekt. Tilpasninger kan foretages f.eks., når der er tale om mindre satellitter med mindre budgetter og kortere udviklingsperioder, forudsat at dette konkret findes sikkerhedsmæssigt betryggende. Større missioner med store budgetter, længere udviklingsperioder og lav risikovillighed er derimod normalt underlagt de fulde standarder.

2.5.2. Retningslinjer for håndtering af rumaffald

I forhold til håndtering af rumaffald (på engelsk »mitigation of space debris«) findes der en række internationalt anerkendte retningslinjer. Det gælder eksempelvis »IADC Space Debris Mitigation Guidelines« fastsat af Inter-Agency Space Debris Coordination Committee (IADC). IADC er et international forum af statslige rummyndigheder og -organisationer, etableret med det formål at koordinere og håndtere rumaffald. Såvel ESA som FN har ligeledes vedtaget en række retningslinjer for håndtering af rumaffald.

Rumaffald kan defineres som »alle ikke funktionsdygtige menneskeskabte genstande, herunder fragmenter og elementer heraf, der er i kredsløb om jorden eller genindtræder i atmosfæren« (på engelsk: »all man-made objects, including fragments and elements thereof, in Earth orbit or re-entering the atmosphere, that are non-functional«).

Man taler om rumaffald ved nedbrydning af rumgenstande, hvad enten det sker tilsigtet eller utiligt, og når dele af rumgenstanden tilsigtet bliver adskilt fra resten af rumgenstanden i de forskellige stadier ved placering af en rumgenstand i kredsløb om jorden (oftest via rakettrin fra en løfteraket). Dele fra rumgenstande, der stadig er i kredsløb om jorden udgør en fare for kollision med andre rumgenstande og udgør dermed også en fare for de astronauter, der måtte være i rummet.

Formålet med retningslinjerne er at få staterne til at begrænse rumaffald i størst muligt omfang. Efter de internationale retningslinjer kan begrænsning af rumaffald bl.a. være følgende:

- At risikoen for nedbrydning af rumgenstande i kredsløb mindskes.
- At rumaffald begrænses i forbindelse med normal drift.
- At kollisioner i kredsløb søges undgået.
- At forsætlige ødelæggelser og andre skadelige aktiviteter undgås.
- At minimere risikoen for ødelæggende hændelser efter en missions gennemførelse som følge af opbevaret energi (brændstof, strøm i batterier m.v., der kan forårsage eksplosioner eller lignende).
- At sikre, at rumgenstande tages ned igen på en sikker måde, når deres funktionelle driftsperiode er til ende.

Der kan f.eks. etableres regler eller krav for, at rumgenstande (satellitter) inden for en periode på 25 år på en sikker måde skal forlade deres bane om jorden igen, så satellitterne ikke optager plads, efter deres funktionelle driftsperiode er til ende. Det vil bl.a. kunne betyde, at satellitter, der ikke selv har fremdriftsmidler eller anden form for styringsmekanismer, højst må placeres i ca. 600 km's højde for at leve op til denne grænse på 25 år.

3. Lovforslagets indhold

3.1. *Overordnede principper for lovens udformning*

Den tværministerielle arbejdsgruppe har ved udarbejdelsen af sine anbefalinger om lovgrundlaget i vidt omfang inddraget internationale erfaringer for at sikre, at dansk regulering harmonerer med tilsvarende regulering i de lande, Danmark normalt sammenligner sig med. Syv europæiske lande har forud for Danmark etableret national lovgivning om aktiviteter i rummet. Det gælder Norge, Sverige, Frankrig, Storbritannien, Nederlandene, Østrig og Belgien, hvorimod for eksempel Tyskland ikke har en egentlig lov om rumaktiviteter, men håndterer rumaktiviteter på andet grundlag.

Nederlandene, Østrig og Belgien har ligesom Danmark et relativt beskedent omfang af nationale rumaktiviteter, og deres rumlovgivning er af nyere dato. Fælles for rumlovgivningen i de tre lande er bl.a., at lovene er rammelove, dvs. de overordnede rammer for de emner, der ønskes reguleret, er beskrevet direkte i loven, mens det overlades til underordnede bekendtgørelser at udfylde rammerne gennem fastsættelse af mere specifikke krav. Derved gives der mulighed for smidigt at foretage løbende justeringer af specifikke krav i takt med udviklingen på rumområdet. Et andet fællestræk for de tre lande er, at landene både regulerer de obligatoriske elementer, der følger af de fire FN-aftaler, og de yderligere elementer, som over tid er blevet best practice, navnlig i forhold til at sikre, at rumaktiviteter udøves under skyldig hensyntagen til det omgivende miljø.

ESA har anbefalet, at der ved udformningen af loven kan hentes inspiration i et paradigme til en modelrumlov (benævnt »The Sofia Guidelines«) udarbejdet i regi af International Law Association (ILA). The Sofia Guidelines blev i august 2012 vedtaget på en ILA-konference i Sofia, Bulgarien. Bl.a. Østrigs lovgivning hviler i vid udstrækning på dette paradigme.

Arbejdsgruppen anbefaler i tråd hermed, at den danske rumlovgivning udformes som en ramme-lov med grundlæggende rammer for udøvelse af rumaktiviteter, hvorimod mere specifikke krav og procedurer til udfyldelse af rammerne fastsættes ved bekendtgørelse. Herved sikres det bl.a., at der hurtigt og smidigt kan foretages nødvendige løbende ændringer og justeringer i regelgrundlaget. Det svarer til f.eks. den danske luftfartslov, som tilsvarende udstikker rammer, men overlader udfyldelsen af rammerne til ministeren (og underliggende styrelser).

Arbejdsgruppen har ved sine anbefalinger fundet det afgørende at finde den rette balance mellem at tilvejebringe et lovgrundlag, som opfylder de internationale forpligtelser og udgør et sikkert grundlag for rumaktiviteter uden at lægge unødige hindringer i vejen for, at også små og mellemstore virksomheder med mere beskedent økonomisk formåen kan tage del i udnyttelsen af rummet. På den anden side skal lovgrundlaget ikke være så lempeligt, at det animerer mindre seriøse aktører til at etablere sig i Danmark med henblik på at udnytte en måske for lempelig regulering af rumaktiviteter.

3.2. *Formål og anvendelsesområde*

3.2.1. *Gældende ret*

Der er tale om hidtil uregulerede aktiviteter, hvorfor der ikke i dag er anden regulering, som det er relevant at redegøre for i det følgende.

3.2.2. *Arbejdsgruppens anbefalinger*

Arbejdsgruppen anbefaler, at loven fastlægger rammerne for danske aktiviteter i relation til det ydre rum. Formålet med loven er således at sørge for, at Danmark overholder sine internationale forpligtelser efter de fire FN-aftaler, og at danske rumaktiviteter finder sted på et reguleret og sikkerhedsmæssigt betryggende grundlag. Det gælder navnlig forhold som godkendelse af rumaktivite-

ter, registrering af rumgenstande, fastlæggelse af ansvarsforhold, tilsyn samt sanktioner ved overtrædelse.

I overensstemmelse med øvrige nationale love om aktiviteter i det ydre rum anbefaler arbejdsgruppen, at loven finder anvendelse på rumaktiviteter på dansk område eller på dansk fartøj. Det danske rigsterritorium består af Grønland, Færøerne og Danmark med tilhørende søterritorium og kontinentalsokkel. Som det fremgår nedenfor under afsnit 3.10 om ikrafttræden og overgangsbestemmelser m.v., foreslås det i forhold til territorial gyldighed, at loven ikke skal gælde direkte for Færøerne og Grønland, men at loven ved kongelig anordning kan sættes i kraft med de ændringer, som de færøske og grønlandske forhold tilsiger.

Arbejdsgruppen foreslår i overensstemmelse med andre lande, at loven endvidere finder anvendelse på rumaktiviteter, der foretages af danske fysiske eller juridiske personer uden for dansk område eller fra dansk fartøj.

3.2.3 Lovforslagets indhold

Uddannelses- og Forskningsministeriet kan tilslutte sig arbejdsgruppens anbefalinger, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed, idet der dog er foretaget visse sproglige forenklinger og præciseringer.

3.3. Definitioner

3.3.1. Gældende ret

Der er tale om hidtil uregulerede forhold. I de folkeretligt forpligtende FN-aftaler er visse centrale begreber defineret, jf. ovenfor afsnit 2.1 – 2.4.

3.3.2. Arbejdsgruppens anbefalinger

Af hensyn til behovet for at skabe størst mulig klarhed over lovens udstrækning, har arbejdsgruppen foreslået, at lovens centrale begreber defineres. Udformningen af definitionerne er afgørende for, hvilke aktiviteter loven finder anvendelse på.

Arbejdsgruppen har gennemgået definitioner i eksisterende rumlovgivning m.v., idet arbejdsgruppen har fokuseret på the Sofia Guidelines og de nyere eksisterende rumlove, særligt i Østrig, Nederlandene og Belgien. Disse love indeholder forskellige definitioner af »rumaktivitet« (på engelsk »space activity«), »rumgenstand« (på engelsk »space object«) og »operatør« (på engelsk »operator«), jf. nedenfor. Ingen af de pågældende love indeholder en definition af »det ydre rum« (på engelsk »outer space«), og der findes heller ikke i de fire FN-aftaler en særlig definition heraf. Arbejdsgruppen anbefaler på linje med andre lande, at der i lovforslaget opstilles definitioner af »rumaktivitet«, »rumgenstand« og »operatør«.

Arbejdsgruppen anbefaler videre, at der ikke fastsættes en isoleret dansk definition af begrebet det ydre rum. Det foreslås dog, at der forudsættes anvendt en fast grænse for lovforslagets anvendelsesområde, og at denne fastsættes til 100 km over jorden. Det bemærkes, at grænsen på 100 km er angivet for at skabe klarhed i forhold til, hvilke aktiviteter der omfattes af lovforslaget. Angivelsen har derimod ikke betydning for den danske position i forhold til, hvornår det ydre rum starter i folkeretlig forstand.

Arbejdsgruppen anbefaler endelig, at der i loven indsættes hjemmel til, at uddannelses- og forskningsministeren efter forhandling med forsvarsministeren og transport- og bygningsministeren kan

sætte relevante lovbestemmelser i kraft for aktiviteter, der udføres i den del af luftrummet, der ligger under det ydre rum. Om baggrunden herfor, se afsnit 3.3.3 samt forslaget § 21, stk. 5, og specielle bemærkninger hertil.

3.3.3. Lovforslagets indhold

Uddannelses- og Forskningsministeriet kan tilslutte sig arbejdsgruppens anbefalinger. I tråd hermed foreslås det, at lovforslaget indeholder følgende definitioner:

Rumaktivitet: Opsendelse af rumgenstande til det ydre rum, drift, styring af og tilbagevenden af rumgenstande til jorden samt andre aktiviteter, som er væsentlige i forbindelse hermed.

Rumgenstand: Enhver genstand, der er opsendt eller planlægges opsendt til det ydre rum, herunder dens enkelte dele, samt enhver anordning, der er anvendt eller planlægges anvendt til opsendelse af en genstand i det ydre rum.

Operatør: Fysiske eller juridiske personer, der udfører eller påtager sig at udføre rumaktiviteter.

Disse definitioner er centrale for lovens anvendelsesområde. Loven forudsættes som udgangspunkt at gælde for rumaktiviteter, der opsendes til højder over 100 km som anbefalet af arbejdsgruppen. Der vil være tale om en rumaktivitet omfattet af loven, hvis der er tale om genstande, der sendes eller forsøges sendt i kredsløb om jorden (eksempelvis satellitter), rumgenstande, der sendes længere ud i rummet, herunder til månen eller andre himmellegemer. Der vil også være tale om rumaktiviteter omfattet af loven, hvis genstande sendes op til højder over 100 km over jorden uden at gå i kredsløb. Der kan eksempelvis være tale om raketter, der sendes op til højder over 100 km samt såkaldt suborbitale flyvninger, herunder rumturisme, der når op til højder over 100 km (på engelsk »suborbital space flight«). Aktiviteter, der indebærer opsendelse af genstande, som ikke når op i højder over 100 km over, reguleres derimod ikke. Således vil eksempelvis raketter, der alene opsendes til højder under 100 km som udgangspunkt ikke være omfattet af loven.

I forhold til aktiviteter i lavere højder under 100 km har Transport- og Bygningsministeriet oplyst, at der inden for de seneste år har været foretaget to til tre danske raketopsendelser årligt. Der er tale om ikke-professionelle aktiviteter i privat regi. Ikke desto mindre vurderes det, at sådanne aktiviteter på sigt vil kunne medføre raketopsendelser af en vis udstrækning, både i det ydre rum og i underliggende højder. Luftfartslovgivningen finder anvendelse i kontrolleret luftrum, dvs. i højder op til 22 km. Da raketter ikke betragtes som luftfartøjer, er de imidlertid ikke omfattet af luftfartslovens regler for luftfartøjer, og der findes i dag heller ikke anden lovgivning, som regulerer sådanne aktiviteter. På denne baggrund foreslås det med lovforslaget § 21, stk. 5, at uddannelses- og forskningsministeren efter forhandling med forsvarsministeren og transport- og bygningsministeren kan sætte §§ 4-8 og §§ 10-20 i kraft for så vidt angår civile aktiviteter i højder under det ydre rum, som ikke er omfattet af § 3, nr. 1 og 2. Se § 21, stk. 5, og de specielle bemærkninger hertil.

For de omfattede aktiviteter er det ikke afgørende, om operatøren er en privat eller offentlig aktør, herunder eksempelvis andre ministerier, styrelser og universiteter. Baggrunden herfor er, at hele spektret bør reguleres for, at uddannelses- og forskningsministeren kan opnå indseende med aktiviteterne og dermed mulighed for via godkendelse og tilsyn at sikre overholdelse af hensigtsmæssige krav til sikkerhed og miljø m.v.

Ud over definitionerne foreslået af arbejdsgruppen foreslås det, at »ejer« og »opsendende« stat defineres:

Ejer: Fysiske eller juridiske personer, der ejer en rumgenstand.

Opsendende stat: En stat, som opsender eller udvirker opsendelse af en rumgenstand; eller en stat, fra hvis territorium eller indretninger en rumgenstand opsendes.

Baggrunden for forslaget om at definere ejer er, at lovforslaget indeholder forpligtelser for ejeren. Det gælder eksempelvis overførsel af en rumgenstand til en ny ejer, jf. lovforslagets § 14 og de specielle bemærkninger hertil. I en række tilfælde vil operatør og ejer være den samme fysiske eller juridiske person, men dette vil ikke altid være tilfældet.

Baggrunden for forslaget om at definere opsendende stat er, at dette begreb er afgørende for, hvornår Danmark er forpligtet til at registrere rumgenstande efter registreringskonvention, og for, hvornår der er objektive ansvar efter ansvarskonventionen. Om registreringskonventionen, se afsnit 2.4 ovenfor samt 3.5 nedenfor, lovforslagets § 9 og de specielle bemærkninger hertil. Om ansvarskonventionen og det objektive ansvar, se afsnit 2.3 ovenfor samt 3.6 nedenfor.

3.4. Godkendelse af rumaktiviteter m.v.

3.4.1. Gældende ret

For Danmark gælder en traktatmæssig forpligtelse til at godkende private enheders rumaktiviteter. Af artikel VI i traktaten om det ydre rum fremgår således, at »Til private enheders virksomhed i det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, kræves bemyndigelse og stadigt tilsyn fra den pågældende stats side«. De nærmere krav, som staten skal stille som led i en godkendelsesproces, fremgår ikke af traktaten. Der gælder dog i medfør af anden lovgivning visse krav, som har betydning ved godkendelse af rumaktiviteter.

Ifølge gældende frekvensregulering stilles der krav til anvendelsen af frekvenser til brug for radiokommunikation på dansk territorium, dvs. overholdelse af reglerne under Den Internationale Telekommunikationsunion (ITU). For alle typer af satellitrettigheder og frekvensbånd gælder, at statens koordinering af frekvensanvendelsen i forhold til andre stater er en forudsætning for, at kommunikationen kan gennemføres som ønsket uden at krænke andre ITU-medlemslandes rettigheder. Manglende koordinering medfører risiko for, at satellitten skal slukkes, fordi den forstyrrer anden frekvensanvendelse.

Når satellitten er koordineret, skal den endvidere som hovedregel notificeres og registreres i det internationale frekvensregister, der administreres af ITU. Registreringen sikrer, at frekvensanvendelsen kan beskyttes mod forstyrrelser fra andre satellitter, der opsendes efterfølgende. Manglende notificering og registrering medfører således øget risiko for, at satellitten ikke kan anvendes, fordi den bliver forstyrret af anden frekvensanvendelse. Energi-, Forsynings- og Klimaministeriet deltager på Danmarks vegne på radiokommunikationskonferencer i ITU og varetager de løbende aktiviteter på frekvensområdet i forhold til ITU. Det er således Energi-, Forsynings- og Klimaministeriet, der varetager indsendelse af data til ITU samt koordinering med andre medlemslande.

ITU anbefaler, at oplysninger om en planlagt satellit indsendes senest to år før planlagt opsendelse. For så vidt angår små satellitter, er det ikke et krav, at koordineringen er overstået inden opsendelse, men da der i alle tilfælde skal gennemføres en høring blandt de andre medlemslande, skal Energi-, Forsynings- og Klimaministeriet i disse tilfælde kontaktes senest et år før planlagt opsendelse.

Koordineringsprocessen indebærer, at der for satellitten skal ske indsendelse af såkaldt API (advance publication of information on satellite network or satellite systems). API indeholder konkrete

oplysninger om satellittens bane rundt om Jorden og radiotekniske data. Formålet er at give andre ITU-medlemslande mulighed for at vurdere, om der kan være potentiale for skadelig interferens.

Når alle uoverensstemmelser er håndteret, kan satellitten notificeres. Dette indebærer indsendelse af de samme data som i API, dog opdateret med de justeringer og præciseringer, der måtte være nødvendige. Endvidere beskrives i forbindelse med notificeringen, hvordan hver enkelt indsigelse er håndteret, hvad der er opnået enighed om, og hvad der evt. ikke kunne løses.

På baggrund af notificeringen registrerer ITU satellitten i MIFR (Master International Frequency Register). Dermed har alle medlemslande adgang til relevante informationer om satellitten, og satellitten er beskyttet i forhold til kommende satellitter.

I forhold til eksportkontrol har medlemsstaterne i EU vedtaget et fælles lovgrundlag for kontrol med udførsel af produkter og teknologi, der kan anvendes til såvel civile som militære formål (dual-use), se nærmere herom i Rådets forordning (EF) nr. 428/2009 af 5. maj 2009 om en fællesskabsordning for kontrol med udførsel, overførsel, mæglervirksomhed og transit i forbindelse med produkter med dobbelt anvendelse med senere ændringer. Dette fælles lovgrundlag er suppleret med nationale retsakter. De nationale retsakter er lov om anvendelsen af visse af Den Europæiske Unions retsakter om økonomiske forbindelser til tredjelande m.v. (Bemyndigelsesloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 635 af 9. juni 2011 samt bekendtgørelse nr. 475 af 14. juni 2005 om udførsel af produkter og teknologi med dobbelt anvendelse ("dual-use") og kontrol med ydelse af teknisk bistand (Udførselsbekendtgørelsen).

Eksportkontrol betyder, at det kræver tilladelse at eksportere produkter listet på EU's kontrolliste over dual-use produkter, hvis dette produkt skal eksporteres ud af EU. Det kan eksempelvis være, når en rumgenstand skal opsendes ved brug af en opsendelsesfacilitet i et land uden for EU. Det betyder, at rumgenstande, der enten selv er listet eller indeholder komponenter listet på EU's kontrolliste, kan være omfattet af krav om eksporttilladelse. Der skal i disse tilfælde indhentes en tilladelse fra Erhvervs- og Vækstministeriet, før eksporten finder sted.

3.4.2. Arbejdsgruppens anbefalinger

På baggrund af gældende ret har arbejdsgruppen anbefalet, at der i loven stilles krav om, at rumaktiviteter godkendes. Arbejdsgruppen har som led heri identificeret en række betingelser, som bør være opfyldt for at få godkendelse til udførelse af rumaktiviteter. Betingelserne svarer til de krav, der stilles af sammenlignelige lande.

ESA har over for Uddannelses- og Forskningsministeriet tilkendegivet, at ESA har mulighed for mod dækning af udgifter hertil at bistå Uddannelses- og Forskningsministeriet med bl.a. at udføre kvalificerede tekniske vurderinger af dokumentationen for de rumgenstande, som danske operatører ansøger om godkendelse af, herunder både en vurdering af sikkerhedsmæssige og miljømæssige krav, samt vurdering af, hvorvidt saglige krav til håndtering af rumaffald er opfyldt.

Overholdelse af andre krav håndteres hos andre danske myndigheder. Det gælder overholdelse af reglerne under ITU med hensyn til frekvensallokeringer og banepositioner (Energi-, Forsynings- og Klimaministeriet) og reglerne om eksportkontrol (Erhvervs- og Vækstministeriet). For så vidt angår sådanne krav vil Uddannelses- og Forskningsministeriet skulle gøre ansøger opmærksom på, at disse regler skal overholdes og evt. kræve, at ansøger fremviser dokumentation for overholdelse.

Arbejdsgruppen anbefaler, at det fremgår af loven, at det påhviler operatøren nærmere at dokumentere, at de stillede betingelser er opfyldt ved ansøgning om godkendelse. Arbejdsgruppen anbefaler i den forbindelse, at loven giver mulighed for, at uddannelses- og forskningsministeren kan

fastsætte regler om, at ansøger afholder omkostningerne ved godkendelsen, herunder omkostninger til teknisk bistand hos eksempelvis ESA, jf. ovenfor.

Arbejdsgruppen anbefaler endvidere, at der indsættes hjemmel til at fastsætte nærmere betingelser for godkendelsen, som ikke er opregnet i loven. Det skyldes det forhold, at det ikke er muligt på forhånd at tage højde for alle relevante situationer i forbindelse med kommende, endnu ukendte rumaktiviteter.

Endelig bør loven indeholde bemyndigelse til at fastsætte nærmere krav og procedurer for godkendelse i en bekendtgørelse. Det gælder eksempelvis krav til ansøgning, dokumentation, tvungen digital sagsbehandling mv.

For at medvirke til at sikre lovens overholdelse anbefaler arbejdsgruppen, at der fastsættes bestemmelser om ændring eller tilbagekaldelse af godkendelsen, hvis myndighedens nærmere betingelser for godkendelse, ikke overholdes.

Arbejdsgruppen har overvejet, om der skal være en klagemulighed ved afslag på godkendelse eller ved ændring og tilbagekaldelse af en tidligere givet godkendelse. Hvis ministeren træffer afgørelsen, vil der som udgangspunkt ikke være klageadgang, da ministeren er den øverst ansvarlige. Hvis afgørelsen om at godkende, ændre eller tilbagekalde delegeres fra uddannelses- og forskningsministeren til en underliggende myndighed, vil der efter almindelige forvaltningsretlige principper være klageadgang tilbage til ministeren, medmindre andet fastsættes i loven.

3.4.3. Lovforslagets indhold

Uddannelses- og Forskningsministeriet kan tilslutte sig arbejdsgruppens anbefalinger, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed, idet der dog er foretaget visse sproglige forenklinger og præciseringer. Der er ved lovforslaget lagt særlig vægt på at udfolde godkendelsesbetingelserne sådan, at de bidrager mest muligt til, at den ansøgte rumaktivitet udføres sikkerhedsmæssigt betryggende.

De enkelte betingelser for godkendelse fremgår af forslagets §§ 5 og 6 og de specielle bemærkninger hertil. Om oplysningspligt, ændring og tilbagekaldelse af godkendelse, se forslagets § 7 og de specielle bemærkninger hertil. Se om delegation og klageadgang lovforslagets § 19 og de specielle bemærkninger hertil.

3.5 Registrering

3.5.1. Gældende ret

For Danmark gælder en konventionsmæssig forpligtelse til at registrere de rumgenstande, hvortil Danmark bliver betragtet som »opsendende stat«. Danmark er således efter artikel II i registreringskonventionen forpligtet til at føre et register over de genstande, der sendes i kredsløb om jorden eller længere, samt at underrette FN's generalsekretær om oprettelsen af et sådant register. Om registreringskonventionen, se ovenfor afsnit 2.4. Registeringen af rumgenstande har til formål nemmere at identificere den eller de opsendende stater, som er objektivt ansvarlig(e) efter særligt ansvarskonventionen, se ovenfor afsnit 2.3.

En »opsendende stat« efter artikel I i registreringskonventionen som i) en stat, som opsender eller udvirker opsendelse af en rumgenstand eller ii) en stat, fra hvis territorium eller indretning en rumgenstand opsendes. Som følge af definitionen af opsendende stat kan der være flere opsendende stater.

I henhold til artikel II (2), i registreringskonventionen skal det i en situation med flere opsendende stater aftales mellem staterne, hvilken af de opsendende stater, der registrerer den pågældende rumgenstand.

Danmark er i medfør af artikel IV i registreringskonventionen forpligtet til at give FN's generalsekretær følgende oplysninger om en rumgenstand, som Danmark har indført i sit register:

- a) navn på den eller de opsendende stater;
- b) en passende betegnelse for rumgenstanden eller dens registreringsnummer;
- c) tid og område eller sted for opsendelsen;
- d) grundlæggende banedata, herunder:
  - i) omløbstid,
  - ii) baneplanets hældning,
  - iii) apogæum, og
  - iv) perigæum.
- e) rumgenstandens funktion.

Der er efter registreringskonventionen fuldstændig og åben adgang til oplysningerne i FN-registeret.

3.5.2. Arbejdsgruppens anbefalinger

På baggrund af gældende ret er det en obligatorisk del af loven, at der skal fastsættes bestemmelser om etablering af et nationalt register.

Arbejdsgruppen anbefaler, at det nationale register på samme måde som FN-registret er offentligt tilgængeligt, idet det vil sikre offentligheden indsigt i danske rumaktiviteter.

Arbejdsgruppen anbefaler endeligt, at loven giver bemyndigelse til, at uddannelses- og forskningsministeren i en bekendtgørelse kan fastsætte de nærmere regler for registrering, herunder hvilke oplysninger der indgår i det nationale register og hvilken procedure, der skal følges ved indberetning.

3.5.3. Lovforslagets indhold

Uddannelses- og Forskningsministeriet kan tilslutte sig arbejdsgruppens anbefalinger, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed, idet der dog er foretaget visse sproglige forenklinger og præciseringer.

3.6. Erstatning og forsikring

3.6.1. Gældende ret

Danmark er som »opsendende stat« efter traktaten om det ydre rum og ansvarskonventionen folkeretligt ansvarlig for den skade, som en rumgenstand eller dens bestanddele påfører. Staten er således forpligtet til at udbetale fuld skadeserstatning med henblik på at stille skadelidte, som om skaden ikke var indtruffet. Det gælder både for så vidt angår det objektive ansvar og det almindelige culpaansvar.

Af ansvarskonventionens artikel II fremgår, at en »opsendende stat« er ansvarlig for skade forårsaget af dens rumgenstande på jordoverfladen eller på flyvemaskiner i luften, dvs. at staten har et

objektivt ansvar herfor. En opsendende stat defineres efter ansvarskonventionen (på samme måde som efter registreringskonventionen) som

- i) en stat, som opsender eller får opsendt en rumgenstand eller
- ii) en stat, fra hvis territorium eller indretninger, en rumgenstand opsendes.

I tilfælde af, at der andre steder end på jordoverfladen eller på flyvemaskiner i luften forårsages skade på

- i) en rumgenstand tilhørende en opsendende stat, eller
- ii) på personer eller ejendom om bord i en sådan rumgenstand af en rumgenstand tilhørende en anden opsendende stat,

er staten ansvarlig, hvis skaden skyldes fejl (culpa) hos denne eller hos personer, for hvem den er ansvarlig.

Særligt bemærkes, at ansvarskonventionen efter artikel VII ikke gælder for skader forårsaget på:

- i) den opsendende stats statsborgere;
- ii) udenlandske statsborgere i det tidsrum, i hvilket de medvirker ved betjeningen af en sådan rumgenstand fra opsendelsestidspunktet eller på et hvilket som helst efterfølgende trin indtil landingen, eller i det tidsrum de efter indbydelse af den opsendende stat opholder sig i umiddelbar nærhed af et planlagt opsendelses- eller landingsområde.

Dvs. staten er ikke folkeretligt forpligtet til at udbetale erstatning for sådanne skader.

For operatøren af en rumgenstand findes der ikke på nuværende tidspunkt et lovhjemlet ansvar i dansk ret. Operatørens ansvar følger således dansk rets almindelige regler om ansvar, dvs. operatøren vil som udgangspunkt alene være ansvarlig, hvis skaden skyldes en fejlagtig handling eller undladelse fra operatørens side.

3.6.2. Arbejdsgruppens anbefalinger

På baggrund af gældende ret i forhold til statens ansvar for skader og den manglende regulering af operatørens ansvar, har arbejdsgruppen grundigt overvejet, hvordan aktørernes indbyrdes ansvar for skader forvoldt af rumaktiviteter kan reguleres. Arbejdsgruppen har i den forbindelse overvejet, om der i lovforslaget skal etableres lovhjemmel til, at staten kan søge regres (helt eller delvis) hos operatøren for det tilfælde, at Danmark bliver ansvarlig i henhold til ansvarskonventionen og dermed skal betale skadeserstatning.

Det almindelige udgangspunkt i dansk erstatningsret er, at adgangen til at søge regres mod en anden, her operatøren, forudsætter et ansvarsgrundlag. Hvis der ikke for det konkrete område er en særlig lovhjemmel, der fastlægger objektivt ansvar for operatøren, vil ansvarsgrundlaget være culpa, dvs. at der skal være sket fejl eller forsømmelser hos operatøren.

Gældende lovgivning i andre lande kæder ofte spørgsmålet om operatørens ansvar sammen med bestemmelser om begrænsning af erstatningsansvaret og/eller eventuelle krav om forsikringsdækning. Nationale rumlove i Sverige, Østrig, Belgien, Nederlandene og Frankrig samt The Sofia Guidelines indeholder alle bestemmelser, der med lidt forskellig ordlyd medfører, at staten kan gøre krav gældende mod operatøren (regres), hvis staten skulle blive holdt ansvarlig efter ansvarskonventionen. Lovregulering af operatørens ansvar vil betyde, at de skadelidte kan søge deres krav dækket direkte af operatøren ved et civilt søgsmål, hvorfor kravet ikke først skal rejses folkeretligt stat mod stat som angivet i ansvarskonventionen, hvilket alt andet lige er en langvarig og tung pro-

ces. Også af hensyn til de skadelidte vurderer arbejdsgruppen det mest hensigtsmæssigt at lovregulere operatørens ansvar direkte. Staten bør dog samtidig og i samme omfang have adgang til at søge regres hos operatøren for det tilfælde, at en sag i første omgang måtte blive rejst folkeretligt. Spørgsmålet om, hvorvidt der herefter som led i godkendelsen bør fastsættes krav for operatøren til at tegne forsikring for den ansøgte aktivitet, bør efter arbejdsgruppens anbefaling bero på en vurdering af den sikkerhedsmæssige risiko ved den ansøgte aktivitet, herunder en vurdering af aktivitetens potentielle risiko for at forvolde skade sammenholdt med operatørens kvalifikationer, herunder operatørens tekniske indsigt og finansielle formåen.

Danmark har ikke tidligere erfaringer med området, og der er stor usikkerhed om omfang og karakter af de rumaktiviteter, som måtte ønskes udøvet af danske operatører. På det grundlag og i tråd med retstilstanden i bl.a. Frankrig og Nederlandene anbefaler arbejdsgruppen, at loven ikke indeholder meget specifikke bestemmelser hverken om forsikringsdækning eller om f.eks. begrænsning af erstatningsansvaret til et bestemt beløb.

For at sikre passende fleksibilitet anbefales derimod, at der i loven indsættes en bemyndigelse til uddannelses- og forskningsministeren til ved bekendtgørelse at fastsætte nærmere bestemmelser herom. I den forbindelse bør der bl.a. lægges vægt på, at uddannelses- og forskningsministeren i godkendelsesprocessen kan fastsætte nærmere krav om forsikringsdækning afstemt efter den potentielle skade, og at det skal ske efter en konkret vurdering af den indsendte ansøgning. Der vil i den forbindelse bl.a. kunne lægges vægt på, hvorvidt:

- Operatøren har tilstrækkelig egenkapital til at afholde erstatningen eller i øvrigt stiller en finansiell garanti til dækning af ansvar.
- Rumaktiviteten ikke er en kommerciel rumaktivitet og sker i det offentliges interesse.
- Rumaktiviteten vurderes at udgøre en begrænset risiko, f.eks. hvis der er tale om små genstande med lav densitet/massefylde.

Da staten som udgangspunkt er selvforsikret, anbefaler arbejdsgruppen, at evt. forpligtelse til at tegne forsikring ikke gælder, når operatøren er dækket af statens selvforsikringsordning (herunder f.eks. universiteterne).

3.6.3. Lovforslagets indhold

Uddannelses- og Forskningsministeriet kan tilslutte sig arbejdsgruppens anbefalinger, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed, idet der dog er foretaget visse sproglige forenklinger og præciseringer. I tillæg til arbejdsgruppens anbefalinger foreslås i tilfælde, hvor der kræves forsikring af operatøren, at forsikringsselskabet hæfter direkte over for skadelidte henholdsvis over for staten i det omfang, staten har adgang til regres. Det foreslås endvidere, at operatøren af en rumgenstand varsles om, at erstatningsspørgsmålet vil blive afgjort under en civil retssag. Bestemmelsen indebærer, at forsikringsselskabet får mulighed for at opnå, at en dom afsagt under en sådan civil retssag også får retsvirkning i forhold til den, der har tegnet forsikringen.

3.7. Overførsel af rumgenstande eller rumaktiviteter

3.7.1. Gældende ret

Der er tale om hidtil uregulerede aktiviteter, hvorfor der ikke i dag er anden regulering, som vedrører overførsel af rumaktiviteter eller rumgenstande.

Som følge af ansvarskonventionen er Danmark opsendende stat og dermed objektivt ansvarlig i forhold til rumgenstande, når staten opsender eller udvirker opsendelse af en rumgenstand, eller

rumgenstanden opsendes fra statens territorium eller statens indretninger. Danmark bibeholder denne status uanset, at rumgenstanden måtte blive overdraget til en anden ejer, eller hvis udførelsen af rumaktiviteten foretages af en anden operatør.

3.7.2. Arbejdsgruppens anbefalinger

Arbejdsgruppen anbefaler på baggrund af gældende ret, at det i loven reguleres, hvordan rumgenstande og rumaktiviteter kan overdrages til andre.

The Sofia Guidelines fastsætter, at overdragelse af rumaktivitet eller rumgenstande til en anden operatør forudsætter godkendelse fra den kompetente myndighed i henhold til bestemmelserne om godkendelse.

Arbejdsgruppen finder i tråd med ovenstående, at det af loven bør fremgå, at overdragelse af rumgenstande til anden ejer eller udførelse af rumaktiviteter af en anden operatør ikke må ske uden forudgående tilladelse fra uddannelses- og forskningsministeren.

3.7.3. Lovforslagets indhold

Uddannelses- og Forskningsministeriet kan tilslutte sig arbejdsgruppens anbefalinger, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed, idet der dog er foretaget visse sproglige forenklinger og præciseringer. Det foreslås særligt præciseret, at det kræver forudgående godkendelse, hvad enten der er tale om overførsel af en rumgenstanden til ny ejer, eller der er tale om, at rumaktiviteten, herunder kontrol og styring af rumgenstanden overlades til anden operatør. Se forslagens § 14 og de specielle bemærkninger hertil.

3.8. Tilsyn, dispensation og bemyndigelse

3.8.1. Gældende ret

For Danmark gælder en traktatmæssig forpligtelse til at føre løbende tilsyn (på engelsk »continuing supervision«) med private enheders rumaktiviteter, som er godkendt af staten. Af artikel VI i traktaten om det ydre rum fremgår således, at »Til private enheders virksomhed i det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, kræves bemyndigelse og stadigt tilsyn fra den pågældende stats side«. De nærmere krav, som staten skal stille som led i gennemførelse af tilsyn, fremgår ikke af traktaten.

3.8.2. Arbejdsgruppens anbefalinger

På baggrund af gældende ret er det en obligatorisk del af loven, at der skal fastsættes bestemmelser om uddannelses- og forskningsministerens tilsyn med rumaktiviteter. Det er endvidere i overensstemmelse med The Sofia Guidelines samt lovgivningen i Østrig, Nederlandene og Belgien.

Som følge af traktatens ordlyd er der alene en traktatmæssig pligt for staten til at føre løbende tilsyn med private enheders rumaktiviteter. Enhver operatørs rumaktiviteter omfattes som udgangspunkt af lovforslaget, hvad enten de finder sted i privat eller offentligt regi, eksempelvis andre ministerier, styrelser og universiteter. På denne baggrund bør tilsynet også omfatte både private og offentlige aktiviteter.

Arbejdsgruppen anbefaler, at tilsynet med rumaktiviteterne udøves afbalanceret under hensyntagen til de risici, der er forbundet med de fortsatte aktiviteter. I tråd med nyere eksisterende rumlov-

givning, herunder lovgivningen i Belgien, Nederlandene og Østrig bør tilsynet først og fremmest bestå i at sikre kontinuerlig overholdelse af gældende betingelser og særligt fastsatte betingelser.

Arbejdsgruppen foreslår, at der i loven gives operatøren en pligt til på forlangende at meddele uddannelses- og forskningsministeren enhver nødvendig oplysning, som har betydning for udøvelsen af tilsynet.

Uddannelses- og forskningsministerens tilsyn kan endvidere forudsætte besigtigelse af operatørens fysiske faciliteter, anlæg eller virksomhed af betydning for rumaktiviteten. Arbejdsgruppen foreslår derfor, at der i loven fastsættes bestemmelser om, at Uddannelses- og Forskningsministeriet i det omfang, det er nødvendigt for udførelsen af tilsynet, skal have adgang til operatørens faciliteter, anlæg eller virksomhed. Der bør være tale om adgang uden retskendelse, hvilket navnlig er begrundet i det forhold, at rumaktiviteter generelt vurderes at være risikobetonet virksomhed, hvorfor Uddannelses- og Forskningsministeriet skal have uhindret mulighed for at udøve en effektiv kontrol med overholdelsen af de gældende betingelser og særligt fastsatte betingelser.

Det er ikke givet, at Uddannelses- og Forskningsministeriet ligger inde med den nødvendige specialiserede tekniske kompetence til at udføre tilsynet, jf. tilsvarende ovenfor i forhold til godkendelse. ESA har over for Uddannelses- og Forskningsministeriet tilkendegivet, at ESA har mulighed for mod dækning af udgifter hertil at bistå Uddannelses- og Forskningsministeriet også ved tilsynet, herunder deltage i besigtigelser.

Arbejdsgruppen foreslår desuden, at loven bemyndiger uddannelses- og forskningsministeren til at fastsætte de nærmere regler for tilsynet i en bekendtgørelse.

For at give en vis fleksibilitet anbefaler arbejdsgruppen, at loven giver uddannelses- og forskningsministeren mulighed for at dispensere fra kravet om godkendelse og tilsyn, eksempelvis i forbindelse med rent statslige rumaktiviteter. Herved sikres der på eksempelvis Forsvarsministeriets område mulighed for at dispensere fra kravene om godkendelse og tilsyn i forbindelse med udvikling, opsendelse og drift af rent militære satellitter. Disse satellitter vil dog fortsat skulle registreres.

Arbejdsgruppen anbefaler endelig, at der i loven indsættes en sædvanlig delegationsbestemmelse, hvorved uddannelses- og forskningsministeren kan bemyndige en under ministeriet oprettet statslig myndighed eller efter forhandling med vedkommende minister andre statslige myndigheder til at udøve de beføjelser, der efter loven er tillagt uddannelses- og forskningsministeren. Arbejdsgruppen anbefaler videre, at der gives uddannelses- og forskningsministeren hjemmel til at fastsætte regler om adgangen til at påklage afgørelser, der er truffet i henhold til bemyndigelse, herunder om, at afgørelserne ikke skal kunne påklages. Loven bør endelig give hjemmel til, at uddannelses- og forskningsministeren kan fastsætte regler om udøvelsen af delegerede beføjelser.

3.8.3. Lovforslagets indhold

Uddannelses- og Forskningsministeriet kan tilslutte sig arbejdsgruppens anbefalinger, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed, idet der dog er foretaget visse sproglige forenklinger og præciseringer. Lovforslaget indeholder regler om tilsyn, oplysningspligt og fysisk adgang til operatørens anlæg, virksomhed eller øvrige lokaliteter. Se forslagets §§ 15 og 16 og de specielle bemærkninger hertil. Med forslaget om disse bestemmelser finder Uddannelses- og Forskningsministeriet det i denne forbindelse unødvendigt, at lovforslaget ydermere indeholder en hjemmel til at fastsætte nærmere regler for tilsynet i en bekendtgørelse. I overensstemmelse med anbefalinger fra arbejdsgruppen foreslås i § 17 en dispensationsadgang for statslige operatører eller ejer fra kravene om godkendelse og tilsyn samt i § 19 en sædvanlig delegationsbestemmelse for uddannelses- og forskningsministeren. Se forslagets § 17 og § 19 og de specielle bemærkninger hertil.

3.9. Straffebestemmelser

3.9.1. Gældende ret

Der er tale om hidtil uregulerede aktiviteter for operatøren. Der findes således ikke på nuværende tidspunkt i dansk ret særlige strafferetlige bestemmelser vedrørende rumaktivitet. Operatøren er dog underlagt den almindelige straffelov og dennes bestemmelser.

3.9.2. Arbejdsgruppens anbefalinger

Arbejdsgruppen har overvejet, hvorvidt loven bør indeholde straffebestemmelser. I overensstemmelse med almindelige strafferetlige principper forudsætter straffebestemmelser nøje overvejelser af, hvorvidt det er nødvendigt at straffe overtrædelser af en lovs bestemmelser, eller om mindre indgribende sanktioner er tilstrækkeligt.

I henhold til straffelovens § 19 kan en overtrædelse af bestemmelser i særlovgivningen, medmindre andet er bestemt, straffes, selvom overtrædelse alene er begået ved uagtsomhed.

Lovgivningen i øvrige sammenlignelige lande indeholder i alle tilfælde straffebestemmelser, der varierer fra bøde til frihedsstraf.

The Sofia Guidelines bestemmer, at enhver overtrædelse af forpligtelserne i loven straffes med bøde. Derudover straffes udførelse af rumaktiviteter og overførsel af rumaktiviteter uden tilladelse fra myndigheden med en minimumsbøde.

Arbejdsgruppen finder, at en dansk lov bør indeholde straffebestemmelser, der på afbalanceret niveau fastsætter strafansvar ved overtrædelse af de væsentligste af lovens bestemmelser, dvs. bestemmelser der har sigte på sikkerhed, miljø, ansvar og erstatning. Arbejdsgruppen anbefaler, at overtrædelse af følgende grupper af bestemmelser belægges med straf:

- Udførelse af aktiviteter i rummet uden godkendelse
- Overtrædelse af væsentlige betingelser for godkendelse
- Undladelse af at efterkomme anmodning om oplysninger
- Manglende eller utilstrækkelig forsikringsdækning

Henset til de alvorlige følger en overtrædelse kan medføre finder arbejdsgruppen, at overtrædelse bør kunne straffes med bøde eller fængsel indtil 4 måneder, i skærpende tilfælde op til to år. Det svarer til tilsvarende straffebestemmelser i særlovgivningen.

Arbejdsgruppen har endvidere overvejet, i hvilket omfang lovens straffebestemmelser bør omfatte juridiske personer (selskaber m.v.) Da operatøren i mange tilfælde vil være en juridisk person finder arbejdsgruppen, at lovens straffebestemmelser også bør omfatte juridiske personer.

Arbejdsgruppens forslag til anvendelsesområde for en kommende rumlovgivning indebærer, at overtrædelser af lovens bestemmelser i udlandet også vil være strafbare i henhold til loven. Eksempelvis vil en dansk juridisk person, der i strid med loven uden for den danske stat opsender en rumgenstand uden godkendelse eller uden at overholde et krav om forsikringsdækning, kunne straffes i Danmark.

3.9.3. Lovforslagets indhold

Uddannelses- og Forskningsministeriet kan tilslutte sig arbejdsgruppens anbefalinger, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed, idet der dog er foretaget visse sproglige forenk-

linger og præciseringer. I tillæg til arbejdsgruppens anbefalinger foreslås det, at det skal være strafbart ikke at efterkomme et påbud fra uddannelses- og forskningsministeren om at rumaktiviteten skal videreføres ved anden operatør eller rumaktiviteten skal afsluttes.

3.10. Ikrafttræden og overgangsbestemmelser m.v.

3.10.1. Gældende ret

Der er tale om hidtil uregulerede aktiviteter. Der er ikke i de fire FN-aftaler taget højde for, om aftalerne skal gælde for Færøerne og Grønland. Efter folkerettens almindelige grundsætninger, jf. artikel 29 i konvention af 23. maj 1969 om traktatretten, er en traktat bindende for hver enkelt deltagerstat med hensyn til hele dennes territorium, medmindre andet fremgår af traktaten eller er fastslået på anden måde. FN-aftalerne finder således også anvendelse i forhold til Færøerne og Grønland, dog således at Kongeriget Danmark er ansvarlig for aftalernes overholdelse.

3.10.2. Arbejdsgruppens anbefalinger

For så vidt angår ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser har arbejdsgruppen overvejet, i hvilket omfang allerede igangsatte rumaktiviteter skal være omfattet af lovforslaget.

Østrig, Nederlandene, Belgien og The Sofia Guidelines har meget ens overgangsbestemmelser, idet de alle fastsætter, at allerede igangsatte rumaktiviteter kan fortsætte uden godkendelse i en 12 måneders periode efter lovens ikrafttræden, men at operatøren skal informere den relevante myndighed om aktiviteter inden 6 måneder efter lovens ikrafttræden. Belgien bestemmer endvidere, at der i den 12 måneders periode ikke må ske overførsler af rumaktiviteter eller rumgenstande.

Arbejdsgruppen anbefaler, at ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelse i dansk rumlovgivning udformes i tråd med ovenstående love om rummet. Arbejdsgruppen finder ikke, at loven skal stille væsentligt bebyrdende krav, eksempelvis om objektivt ansvar, der ikke var gældende, da aktiviteten blev igangsat.

Arbejdsgruppen anbefaler endelig, at der i loven indsættes hjemmel til, at uddannelses- og forskningsministeren efter forhandling med forsvarsministeren og transport- og bygningsministeren kan sætte relevante lovbestemmelser i kraft for aktiviteter, der udføres i den del af luftrummet, der ligger under det ydre rum.

For så vidt angår lovforslagets territoriale gyldighed anbefaler arbejdsgruppen, at loven ikke skal gælde direkte for Færøerne og Grønland, men at loven ved kongelig anordning sættes helt eller delvis i kraft for Færøerne og Grønland med de ændringer som de færøske og grønlandske forhold tillader.

Arbejdsgruppen anbefaler, at der snarest efter lovens ikrafttræden iværksættes en proces med henblik på at få loven sat i kraft på Færøerne og Grønland.

3.10.3. Lovforslagets indhold

Uddannelses- og Forskningsministeriet kan tilslutte sig arbejdsgruppens anbefalinger, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed, idet der dog er foretaget visse sproglige forenklinger og præciseringer.

Forslagets ikrafttrædelsesbestemmelser findes i § 21.

Det foreslås i § 22, at der indsættes sædvanlig ikrafttrædelsesbestemmelse for Færøerne og Grønland. Muligheden for at sætte lovforslaget i kraft for Færøerne og Grønland med kongelig anord-

ning er begrundet i muligheden for at kunne sætte loven i kraft med de afvigelser, der følger af de særlige færøske eller grønlandske forhold. Der kan således tages højde for de indbyggede forskelle mellem landsdele i rigsfællesskabet, herunder det faktum at Færøerne og Grønland er uden for EU og derfor bl.a. undtaget fra reglerne om eksportkontrol.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

Lovforslaget vil samlet set ikke indebære merudgifter for det offentlige.

Specifikke bemærkninger om bevillingsmæssige forhold

Med henblik på tilførsel af faglige og tekniske kompetencer til varetagelse af opgaven som rummyndighed overføres 7,0 mio. kr. fra § 19.41.14. Pulje til forskningsinfrastruktur til § 19.11.03. Styrelsen for Forskning og Innovation. Af bevillingen optages 5,5 mio. kr. på § 19.11.03. Styrelsen for Forskning og Innovation som lønsum.

Midlerne skal anvendes til varetagelse af ressortansvaret for rumområdet, herunder samarbejde med FN, EU og internationale organisationer, udbygning af faglige og tekniske kompetencer i forhold til bl.a. EU- og ESA-programmer, kompetencer til at varetage en kvalificeret kontakt med virksomheder, forskere samt nationale og internationale myndigheder på flere forskellige fagområder, samt udførelse af administrative opgaver, behandling af ansøgninger, udøvelse af tilsyn vedrørende bl.a. håndhævelse og implementering af lovgivning, oprettelse og vedligeholdelse af et nationalt rumregister samt registrering i FN's rumregister. Herudover lægges op til, at Styrelsen for Forskning og Innovation skal sekretariatsbetjene et permanent tværministerielt koordinationsudvalg med en række underudvalg vedrørende bl.a. satellitnavigation, jordobservation, telekommunikation, sikkerhed og arktiske aktiviteter.

5. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.

Lovforslaget forventes overordnet at bidrage til at skabe øget klarhed over rammerne for udførelse af aktiviteter i det ydre rum.

Lovforslaget indeholder en række bemyndigelser til at fastsætte nærmere regler, som forventes at have økonomiske og administrative konsekvenser for de forventeligt relativt få danske aktører på rumområdet. Det gælder bl.a. bemyndigelser til at fastsætte nærmere regler om

- krav til rumaktiviteten og procedurer ved ansøgning, herunder krav til håndtering af rumaffald og miljøkrav,
- et offentligt register over rumgenstande og om krav til oplysninger fra operatøren,
- forsikringspligtens omfang og gennemførelse samt om anden sikkerhed,
- digital kommunikation m.v., og
- ansøgers afholdelse af omkostningerne ved ansøgningsbehandlingen mv.

Som følge af, at der ikke er udstedt bekendtgørelser på baggrund af bemyndigelserne findes det ikke muligt på nuværende tidspunkt at vurdere de økonomiske og administrative konsekvenser.

I forhold til administrative konsekvenser for erhvervslivet, forventes udmøntningen af lovforslagets bemyndigelser at få administrative konsekvenser, bl.a. i form af den tid, som virksomhederne skal bruge på at fremskaffe og indberette de påkrævede oplysninger som led i godkendelse af og tilsyn med rumaktiviteter.

I forhold til erhvervsøkonomiske konsekvenser for erhvervslivet, forventes udmøntningen af lovforslagets bemyndigelser endvidere at kunne få økonomiske konsekvenser bl.a. i form af betaling af omkostninger afholdt af uddannelses- og forskningsministeriet som led i godkendelse af og tilsyn med rumaktiviteter. Med lovforslaget kan der endvidere stilles krav om, at operatøren tegner forsikring eller stiller anden tilsvarende sikkerhed til dækning af operatørens ansvar. I det omfang uddannelses- og forskningsministeren måtte stille et sådan krav vil det have økonomiske og administrative konsekvenser som følge af indgåelse af forsikringsaftaler m.v.

6. Administrative konsekvenser for borgerne

Lovforslaget har ikke administrative konsekvenser for borgerne.

7. Miljømæssige konsekvenser

Efter lovforslaget skal operatøren træffe passende foranstaltninger for håndtering af rumaffald. Lovforslaget giver også mulighed for at fastsætte nærmere miljøkrav for rumaktiviteter. Disse krav kan samlet set bidrage til positive miljømæssige konsekvenser.

8. Forholdet til EU-retten

Lovforslaget gennemfører ikke EU-regulering.

9. Hørte myndigheder og organisationer m.v.

Et udkast til lovforslag har i perioden fra den [XX 2015] til den [XX 2015] været sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer m.v.: Region Hovedstaden, Region Midtjylland, Region Nordjylland, Region Sjælland, Region Syddanmark, Datatilsynet, Domstolsstyrelsen, Moderniseringsstyrelsen, Rigsrevisionen, Copenhagen Business School – Handelshøjskolen, Danmarks Tekniske Universitet, IT-Universitetet i København, Københavns Universitet, Roskilde Universitet, Syddansk Universitet, Aalborg Universitet, Aarhus Universitet, Center for Regional- og Turismedforskning, Danmarks Meteorologiske Institut, Dansk Center for Forskningsanalyse, Dansk Institut for Internationale Studier, Det Informationsvidenskabelige Akademi, Det Kongelige Bibliotek, De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland, Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø, Det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning, Forsvarsakademiet, Institut for Menneskerettigheder, IT-Vest, Rigsarkivet, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, Statens Serum Institut, Statsbiblioteket, Akademiet for de Tekniske Videnskaber, A. P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers fond til almene formaal, Bitten og Mads Clausens Fond, Carlsbergfondet, Danmarks Akkrediteringsinstitution, Danmarks Apotekerforening, Danmarks Vækstråd, Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd, Danmarks Grundforskningsfond, Danmarks Innovationsfond, Det Frie Forskningsråd, Det Kongelige Danske Videnskaberne Selskab, Det Økologiske Råd, Det Økonomiske Råd, Fabrikant Mads Clausens Fond, Fonden Teknologirådet, Friluftsrådet, Kræftens Bekæmpelse, Lundbeckfonden, Nordea-fonden, Novo Nordisk Fonden, Oticonfonden, Rockwool Fonden, Trygfonden, Udvalgene vedrørende Videnskabelig Uredelighed, Veluxfonden, Vækstfonden, Advokatsamfundet, Akademikerne, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, CO-industri, Copenhagen Suborbitals, Danmarks Erhvervsforskningsakademi, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Arbejdsgiverforening, Dansk Byggeri, Dansk Erhverv, Dansk Folkeoplysnings Samråd, Danske Handicaporganisationer, Danish Society for Education and Business, Danmarks Jurist- og Økonomforbund, Dansk Ungdoms Fællesråd, Danske Professionshøjskoler, Danske Regioner, Danske Studerendes Fællesråd, Danske Universiteter, Det Ethiske Råd,

DI, DM – Dansk Magisterforening, Fagligt Fælles Forbund, Foreningen af Rådgivende Ingeniører, Forsikring & Pension, FTF, Godkendt Teknologisk Service, GomSpace, Højskoleforeningen, Ingeniørforeningen i Danmark, IT-Branchen, KL, Kulturministeriets Rektorer, Landbrug og Fødevarer, LO, Mellempfolkeligt Samvirke, Rektorkollegiet og Sektorforskningens Direktørkollegium.

10. Sammenfattende skema

	Positive konsekvenser/ mindre udgifter	Negative konsekvenser/ Merudgifter
Økonomiske konsekvenser for det offentlige	Ingen.	Ingen.
Administrative konsekvenser for det offentlige	Ingen	Forøget administrativ byrde for Uddannelses- og Forskningsministeriet/Styrelsen for Forskning og Innovation
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Før udstedelse af nærmere bekendtgørelser findes det ikke muligt at vurdere de økonomiske konsekvenser.
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Lovforslaget forventes at give øget klarhed om rammer for aktiviteter i det ydre rum.	Før udstedelse af nærmere bekendtgørelser findes det ikke muligt at vurdere de administrative konsekvenser.
Miljømæssige konsekvenser	Efter lovforslaget skal operatøren træffe passende foranstaltninger for håndtering af rumaffald. Lovforslaget giver også mulighed for at fastsætte nærmere miljøkrav for rumaktiviteter. Disse krav kan samlet set bidrage til positive miljømæssige konsekvenser.	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Lovforslaget gennemfører ikke EU-regulering.	

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Den foreslåede bestemmelse gennemfører ikke bestemmelser i FN-aftalerne, og er indført efter anbefaling fra arbejdsgruppen. Bestemmelsen ligger dog inden for den ramme, som FN-aftalerne sætter for aktiviteter i det ydre rum. Baggrunden for forslaget om en formålsbestemmelse er, at det tydeliggøres, hvad formålet med loven er. Der kan ikke støttes selvstændigt ret på formålsbestemmelsen

Det fremgår af bestemmelsen, at formålet med loven er at fastlægge rammerne for, at danske aktiviteter til det ydre rum finder sted på et reguleret og sikkerhedsmæssigt betryggende grundlag gennem godkendelse af og tilsyn med aktiviteter i det ydre rum, registrering af rumgenstande, og sikring af klarhed om aktørernes ansvar for skader forvoldt af rumgenstande.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger afsnit 3.2.

Til § 2

De foreslåede bestemmelser i § 2 medfører, at loven finder anvendelse på handlinger, som foretages på dansk territorium, på danske fartøjer og indretninger i udlandet og handlinger i udlandet foretaget af danske fysiske eller juridiske personer.

Ved forslaget er der taget højde for, at loven som minimum finder anvendelse på de samme handlinger, som staten efter FN-aftalerne er ansvarlige for. Centralt er her, hvornår Danmark betragtes som såkaldt »opsendende stat«. Det fremgår af de enslydende definitioner i ansvarskonventionens artikel I, c) og registreringskonventionens artikel I, c), at udtrykket »opsendende stat« betyder i) en stat, som opsender eller udvirker opsendelse af en rumgenstand eller ii) en stat, fra hvis territorium eller indretning en rumgenstand opsendes.

Det foreslåede *stk. 1*, fastsætter, at loven finder anvendelse på handlinger, som foretages i den danske stat. Bestemmelsen omfatter handlinger foretaget inden for dansk land-, sø- og luftterritorium.

Det foreslåede *stk. 2* bestemmer, at loven finder anvendelse på handlinger, som uden for den danske stat foretages på dansk fartøj eller indretning (*stk. 2, nr. 1*) eller af danske fysiske eller juridiske personer (*stk. 2, nr. 2*). Med »dansk fartøj eller indretning«, menes såvel skibe som luftfartøjer samt indretninger, som eksempelvis boreplatforme, mens der med »danske juridiske personer« menes retlige enheder med hjemsted i Danmark, herunder aktie, anparts- og andelselskaber, interessentskaber, foreninger, fonde, boer, kommuner eller statslige myndigheder.

Begrebet »uden for den danske stat« omfatter såvel handlinger begået inden for fremmed myndighedsområde som handlinger begået uden for et myndighedsområde. Med »fremmed myndighedsområde« menes fremmed folkeretligt anerkendt område, dvs. handlinger foretaget inden for en fremmed stats territorium, herunder dens sø- og luftterritorium. Med »uden for et myndighedsområde« menes uden for folkeretligt anerkendt statsområde, dvs. handlinger foretaget på åbent hav eller i internationalt luftrum samt handlinger foretaget inden for landområder, som ikke er undergivet nogen stats højhedsret (f.eks. Antarktis).

Til § 3

Den foreslåede bestemmelse definerer en række centrale begreber i loven. Flere af definitionerne er centrale, idet de er med til at afgrænse anvendelsesområdet for loven. Således har f.eks. definitionen af »rumaktiviteter«, »rumgenstande« og »operatør« betydning for, om en handling er omfattet af loven.

Med forslaget til bestemmelsens *nr. 1, 2 og 3* defineres begreberne »rumaktivitet«, »rumgenstand«, og »operatør« med inspiration i definitionerne i de bagvedliggende traktater samt øvrige landes rumlovgivninger. For så vidt angår definitionen af rumgenstand bemærkes, at både fuldent opsendelse og forsøg på opsendelse til det ydre rum er omfattet, jf. bl.a. ansvarskonventionens artikel I, a). Endvidere omfatter udtrykket rumgenstand også dele af en rumgenstand såvel som dens opsendelsesraket og dele af denne, jf. ansvarskonventionens artikel I, d) og tilsvarende registreringskonventionens artikel I, b). I den sammenhæng bør der dog antages at gælde en vis bagatelgrænse således, at mindre dele, der f.eks. indgår som en underleverance til en rumgenstand, ikke i sig selv er tilstrækkeligt til at udløse krav om godkendelse efter dette lovforslag. Om ansvarskonventionen og registreringskonventionen, se de almindelige bemærkninger i afsnit 2.3. og 2.4.

Med bestemmelsens *nr. 4* defineres begrebet »ejer«, som fysiske eller juridiske personer, der ejer en rumgenstand. Ved ejer forstås således den fysiske eller juridiske person, der har en ejers rådighed over genstanden, hvorved forstås at vedkommende kan råde retligt over genstanden, herunder bl.a. afhænde eller pantsætte genstanden. Efter den foreslåede § 14 skal overførsel af en rumgenstand til en ny ejer eller operatør selvstændigt godkendes.

Med bestemmelsens *nr. 5* defineres begrebet »opsendende stat« som en stat, der opsender eller udvirker opsendelse af en rumgenstand, eller fra hvis territorium eller indretning en rumgenstand opsendes. Definitionen indebærer, at Danmark kan blive betragtet som opsendende stat i de tilfælde, hvor Danmark opsender en rumgenstand, dvs. Danmark er ansvarlig for rumgenstanden, eller hvis Danmark på anden måde er del i en opsendelse f.eks. ved at godkende rumgenstanden, inden den bliver opsendt fra udlandet. Det følger endvidere af bestemmelsens andet led, at en stat altid bliver betragtet som opsendende stat i det omfang, opsendelse sker fra den pågældende stats territorium eller indretning. Den foreslåede definition skal endvidere ses i sammenhæng med den foreslåede § 9 om registrering, hvoraf fremgår, at Danmark skal registrere rumgenstande, for hvem Danmark er opsendende stat.

Der henvises i øvrigt til afsnit 3.3 ovenfor i de almindelige bemærkninger.

Til § 4

Den følger af den foreslåede § 4, *stk. 1*, at rumaktiviteter omfattet af loven alene kan udføres efter forudgående godkendelse af uddannelses- og forskningsministeren. Danmarks forpligtelse til at godkende private enheders rumaktivitet følger af artikel VI i traktaten om det ydre rum. Den foreslåede § 4, *stk. 1*, gennemfører således denne forpligtelse, men nøjes ikke med at regulere private enheder.

For rumaktiviteter omfattet af loven, jf. den foreslåede definition i § 3, nr. 1, skal der dermed indhentes forudgående godkendelse. Operatøren, jf. den foreslåede definition af operatør i § 3, nr. 3, er ansvarlig for indhentelse af den fornødne godkendelse efter de foreslåede § 4. Det forudsættes, at en godkendelse kan gives for en tidsbestemt periode således, at tilladelse efter udløbet af denne periode ikke længere er gældende. Uddannelses- og forskningsministeren kan meddele dispensation til statslige operatører eller ejere fra kravet om godkendelse efter den foreslåede § 17, jf. nærmere herom i de specielle bemærkninger til § 17. Manglende godkendelse efter § 4 er strafbelagt, jf. den foreslåede § 20, *stk. 1*, og de specielle bemærkninger hertil.

Om de nærmere betingelser for godkendelse henvises til forslaget §§ 6 og 7 og de specielle bemærkninger hertil.

Der henvises i øvrigt til afsnit 3.4. i de almindelige bemærkninger.

Til § 5

Den foreslåede § 5, stk. 1, omhandler, hvilke betingelser der skal være opfyldt, før tilladelse kan gives i medfør af den foreslåede § 4. Operatøren skal på baggrund af den foreslåede bestemmelse indgive ansøgning og skal over for uddannelses- og forskningsministeren dokumentere, at de krav, der fastlægges ved den foreslåede bestemmelse, er opfyldt. Det forudsættes, at der som en del af ansøgningen skal redegøres for, hvem der ejer rumgenstanden i det omfang, der er tale om en anden end operatøren.

Som det fremgår nærmere nedenfor forudsættes det, at uddannelses- og forskningsministeren ved vurderingen af, om operatøren opfylder de foreslåede betingelser, vil følge de til enhver tid gældende internationale eller europæiske standarder og retningslinjer.

I den foreslåede § 5, stk. 1, nr. 1, stilles der krav til, at operatøren har de nødvendige kvalifikationer. Disse betingelser skal ses i lyset af, at operatøren skal vurderes at være i stand til at udføre den påtænkte aktivitet. Der er således tale om en helhedsvurdering, hvor man skal se på operatørens kvalifikationer, faktiske viden og kompetencer sammenholdt med omfanget og kompleksiteten af den ansøgte rumaktivitet.

I den foreslåede § 5, stk. 1, nr. 2, stilles der krav om, at den ansøgte rumaktivitet udføres sikkerhedsmæssigt betryggende og lever op til relevante standarder. Det forudsættes, at uddannelses- og forskningsministeren ved vurderingen af, om operatøren opfylder betingelsen særligt vil følge ECSS-standarderne, jf. afsnit 2.5.1. i de almindelige bemærkninger. Sådanne standarder vil blive anvendt i forskelligt omfang alt efter, hvilke type rumaktivitet og rumgenstand, der er tale om. Der vil derved kunne stilles færre krav ved mindre rumgenstande med små budgetter og kortere udviklingsperioder, forudsat at dette er tilstrækkeligt begrundet teknisk og risikomæssigt. Større missioner med store budgetter, længere udviklingsperioder og en høj risiko vil derimod normalt være underlagt de fulde standarder.

Ifølge den foreslåede § 5, stk. 1, nr. 3, skal operatøren overholde eventuelle krav om forsikring, jf. den foreslåede § 12. Det følger således af den foreslåede bestemmelse, at krav om forsikring m.v. ikke gælder i alle tilfælde. I forhold til krav om forsikringsdækning henvises i øvrigt til § 12 og de specielle bemærkninger hertil.

Ifølge den foreslåede § 5, stk. 1, nr. 4, skal operatøren have truffet passende foranstaltninger i forhold til håndtering af rumaffald. Det forudsættes, at uddannelses- og forskningsministeren ved vurderingen af, om operatøren opfylder betingelsen vil følge de anbefalinger, der følger af internationale retningslinjer for håndtering af rumaffald, jf. afsnit 2.5.2. i de almindelige bemærkninger. Bestemmelsen skal læses i sammenhæng med den foreslåede § 6, hvoraf bl.a. følger, at ministeren kan fastsætte nærmere regler om krav til rumaktiviteten, herunder krav til håndtering af rumaffald. Der henvises til de specielle bemærkninger til den foreslåede § 6.

Den foreslåede § 5, stk. 1, nr. 5, om, at den ansøgte rumaktivitet skal overholde miljøkrav skal læses i sammenhæng med den foreslåede § 6, hvorefter ministeren kan fastsætte nærmere regler om krav til rumaktiviteten, herunder miljøkrav. Der henvises til de specielle bemærkninger til den foreslåede § 6.

Ifølge den foreslåede § 5, stk. 1, nr. 6, må den ansøgte aktivitet ikke stride mod nationale sikkerhedsinteresser, Danmarks internationale forpligtelser eller udenrigspolitiske interesser. Bestemmelsen afspejler de helt overordnede hensyn til statens sikkerhed og udenrigspolitiske interesser, som

bl.a. ligger til grund for de fire FN-aftaler. Rumaktiviteter er som anført flere steder i rivende udvikling, og det vurderes nødvendigt, at også den foreslåede regulering giver hjemmel til at fastsætte nærmere krav til at varetage sådanne hensyn, også selv om det ikke for nærværende er relevant at fastsætte mere detaljerede krav herom.

Operatøren skal efter den foreslåede § 5, stk. 1, nr. 7, overholde gældende regler under ITU med hensyn til frekvensallokeringer og banepositioner. Dette medfører, at operatøren skal have en særskilt tilladelse fra Energi, Forsynings- og Klimaministeriet, hvilket ansøger skal kunne dokumentere som led i ansøgningen. Formålet med dette er at sikre, at kommunikationen med en rumgenstand kan gennemføres uden at krænke andre ITU-medlemslandes rettigheder. Se nærmere herom i afsnit 3.4.1 i de almindelige bemærkninger.

Ifølge den foreslåede § 5, stk. 1, nr. 8, skal operatøren overholde gældende regler vedrørende eksportkontrol. Reglerne vedrørende eksportkontrol har et særligt sigte på udførsel af produkter og teknologi, der kan anvendes til såvel civile som militære formål (dual-use). Eksportkontrol betyder, at det kræver en særskilt tilladelse at eksportere produkter listet på EU's kontrolliste over dual-use produkter, hvilken kan have betydning hvis selve rumgenstanden eller dele heraf er på kontrollisten. I forbindelse med godkendelsesprocessen skal operatøren over for Uddannelses- og Forskningsministeriet dokumentere, at gældende regler overholdes. Se nærmere herom i afsnit 3.4.1 i de almindelige bemærkninger.

Af den foreslåede § 5, stk. 2, fremgår, at ministeren som led i godkendelsesbehandlingen kan stille yderligere betingelser. Bestemmelsen giver uddannelses- og forskningsministeren mulighed for at stille krav til operatøren, der går ud over de krav, der fremgår af den foreslåede § 5, stk. 1. Denne brede bestemmelse skyldes, at det ikke på nuværende tidspunkt er muligt at forudsige, hvilke betingelser det kan være relevant at stille for en bestemt aktivitet. Bestemmelsens formål er således at sikre, at der kan stilles krav til operatøren, som ikke på nuværende tidspunkt er kendte eller relevante, men som konkret måtte vise sig relevante og saglige. Et eksempel herpå kunne være eventuelle opsendelser af rumgenstande fra den danske stat eller fra dansk fartøj eller indretning. Hidtil er danske rumgenstande blevet sendt op fra autoriserede opsendelsesfaciliteter i udlandet. Hvis en operatør måtte ansøge om tilladelse til at opsende rumgenstande fra den danske stat, fartøj eller indretning forudsættes det således, at uddannelses- og forskningsministeren vil kunne stille yderligere og ganske omfattende betingelser hertil. I den situation vil operatøren yderligere skulle være opmærksom på krav som følge af anden dansk lovgivning, herunder krav stillet af luftfartsmyndighederne til sikring af f.eks. luftrum.

Overtrædelse af væsentlige betingelser i § 5 er strafbelagt, jf. den foreslåede § 20, stk. 1, og bemærkningerne hertil.

Til § 6

Den foreslåede bestemmelse giver uddannelses- og forskningsministeren hjemmel til ved bekendtgørelse at fastsætte nærmere regler for de områder, der er angivet i bestemmelsen. En bemyndigelsehjemmel anses for nødvendig for at sikre, at der hurtigt og smidigt kan foretages løbende ændringer og justeringer i regelgrundlaget som følge af den dynamiske udvikling på området eller ændret international praksis.

Bemyndigelsen indebærer blandt andet, at uddannelses- og forskningsministeren kan fastsætte nærmere regler om krav og procedure ved ansøgning. Det indebærer eksempelvis, at der kan stilles formkrav i forhold til de ansøgninger, der modtages efter loven. Det vil sige, at der kan stilles ind-

holdsmæssige krav til ansøgningen, herunder krav til anvendelse af en specifik ansøgningsblanket, at ansøgningen og eventuelle tilhørende dokumenter skal være indgivet på et bestemt sprog og lignende. I forhold til selve proceduren vil man i bekendtgørelsen kunne stille krav til tidsfrister og anden lignende proces i forbindelse med ansøgningen. Se også bemærkningerne til den foreslåede § 18, stk. 1, om digital kommunikation m.v.

Uddannelses- og forskningsministeren vil også kunne fastsættes nærmere regler om miljøkrav for rumaktiviteten. Med miljøkrav menes krav i forhold til at forebygge miljøskader på jorden eller i rummet som følge af rumaktiviteten. Der lægges op til, at uddannelses- og forskningsministeren bl.a. kan stille krav om, at operatøren skal redegøre for de miljømæssige konsekvenser, som er forbundet med rumaktiviteten. Et krav om en sådan miljøvurdering (på engelsk »environmental impact assessment«) kendes fra den belgiske lovgivning. Der vil bl.a. kunne stilles krav om, at operatøren redegør for dels aktiviteterne og deres formål, herunder teknologi, komponenter og produkter, der bliver anvendt i selve aktiviteten, dels den mulige påvirkning, som aktiviteten har på jorden og atmosfæren såvel som i det ydre rum samt endelig en ikke-teknisk gennemgang omkring hvilke skridt, der skal tages for at imødegå eller reducere de mulige miljømæssige påvirkninger. Et krav om at udarbejde miljøvurderinger forventes at ville kræve betydelige ressourcer for operatøren. Da omfanget af danske rumaktiviteter er ret ukendt foreslås i første omgang alene indsat en bemyndigelse for uddannelses- og forskningsministeren til at fastsætte nærmere regler herom.

Uddannelses- og forskningsministeren kan endvidere i medfør af bemyndigelsen fastsætte nærmere regler om krav til håndtering af rumaffald. Der lægges op til, at uddannelses- og forskningsministeren kan stille krav om, hvordan operatøren skal indrette rumaktiviteten i forhold til håndtering af rumaffald. Sådanne nærmere regler vedrørende håndtering af rumaffald er tænkt at ligge i tråd med de anbefalinger, der følger af internationale retningslinjer på området, se nærmere herom afsnit 2.5.2 i de almindelige bemærkninger.

Uddannelses- og forskningsministeren kan tillige fastsætte andre krav til rumgenstanden. Formålet med en sådan bemyndigelse er som nævnt flere gange, at der kan udstedes regler, der er nødvendige som følge af den dynamiske udvikling på rumområdet.

Til § 7

Forslaget til § 7 indebærer en oplysningspligt for operatøren. Operatøren skal således af egen drift til uddannelses- og forskningsministeren indberette alle oplysninger af betydning for godkendelsen, herunder om utilsigtede hændelser eller rumaktivitetens afslutning. Sådanne oplysninger er afgørende for, at uddannelses- og forskningsministeren til stadighed bliver bekendt med de faktiske omstændigheder og derved bliver i stand til at vurdere, hvorvidt en godkendelse skal ændres eller evt. tilbagekaldes efter forslagets § 8.

Manglende overholdelse af oplysningspligten efter § 7, er strafbelagt, jf. den foreslåede § 20, stk. 1, og bemærkninger hertil.

Til § 8

Den foreslåede § 8, *stk. 1*, giver uddannelses- og forskningsministeren mulighed for at ændre en godkendelse, hvis betingelserne for godkendelsen tilsidesættes, eller hvis de faktiske forhold nødvendiggør ændringer. Ved tilsidesættelse af betingelser kan ændringen af godkendelsen bl.a. bestå i at operatøren skal opfylde yderligere krav, herunder tekniske krav efter den foreslåede § 5, stk. 1,

nr. 1, eller at der kræves yderligere dokumentation for, at et bestemt krav er opfyldt. En tilladelse vil også kunne ændres, hvis der opstår ændringer i en planlagt eller allerede igangsat aktivitet, der medfører, at betingelserne bliver tilsidesat, herunder hvis en satellit ikke kommer ned til planlagt tid, hvis missionen bliver udskudt eller lignende.

Hvis der er tale om tilsidesættelse af væsentlige betingelser kan uddannelses- og forskningsministeren tilbagekalde godkendelsen efter § 8, stk. 2. Formålet med disse muligheder er både at sikre lovens overholdelse og at sikre en vis fleksibilitet og mulighed for efterfølgende i takt med de faktiske forhold at tilpasse en allerede udstedt godkendelse.

Betingelser, der er et bærende element for godkendelsen, betragtes som væsentlige. Der tænkes på situationer, hvor operatøren ikke ville få godkendelsen, hvis betingelsen ikke var opfyldt. Som ikke udtømmende eksempler på tilsidesættelse af væsentlige betingelser kan nævnes, hvis operatøren ved brug af forfalskede dokumenter har dokumenteret sin viden og faktiske indsigt, eller hvis operatøren ikke overholder de forsikringskrav, der måtte blive stillet. Hvilke betingelser, der anses som væsentlige, vil som udgangspunkt bero på de konkrete omstændigheder, der gør sig gældende for godkendelsen.

Den foreslåede § 8, stk. 2, vedrører de tilfælde, hvor en godkendelse tilbagekaldes. Det fremgår her, at uddannelses- og forskningsministeren i sådanne tilfælde kan påbyde, at rumaktiviteten overtages af en anden operatør eller ophører. At uddannelses- og forskningsministeren kan påbyde, at kontrollen videreføres til en anden medfører, at den oprindelige operatør skal overføre drift og styring af rumgenstanden til en ny operatør. Den oprindelige operatør vil dermed ikke længere have kontrol over rumgenstanden og vil således ikke være i stand til at kommunikere med den, herunder nedhente eventuelle data. Uddannelses- og forskningsministeren kan også kræve, at rumaktiviteten skal afsluttes, hvorved operatøren skal standse rumaktiviteten helt. Det kan eksempelvis kræves at operatøren skal lade rumgenstanden vende tilbage til jorden ved et kontrolleret nedfald, eller rumgenstanden skal placere rumgenstanden i et kredsløb om jorden, der ikke forstyrrer andre aktiviteter, hvis det i den konkrete situation er teknisk muligt.

Manglende overholdelse af påbud efter § 8, stk. 2, er strafbelagt, jf. den foreslåede § 20, stk. 1, og bemærkninger hertil.

Til § 9

Bestemmelsen gennemfører de forpligtelser vedrørende førelse af et nationalt register over rumgenstande og indberetning af visse oplysninger til FN's register, som følger af registreringsoverenskomsten.

Registreringen af rumgenstande har til formål nemmere at identificere den eller de opsendende stater, som er objektivt ansvarlig(e) efter særligt ansvarskonventionen, jf. nedenfor.

Med *stk. 1* foreslås, at uddannelses- og forskningsministeren opretter og fører et offentligt register over rumgenstande. Registret skal indeholde oplysninger om rumgenstande, der sendes i kredsløb om jorden eller længere, og for hvilke Danmark er opsendende stat, efter registreringskonventionen. Opsendende stat er defineret i forslaget § 3, nr. 5, samt specielle bemærkninger hertil. Registreringsforpligtelsen gælder alene genstande i kredsløb om jorden, eksempelvis satellitter, eller rumgenstande der sendes længere ud i rummet, eksempelvis missioner til månen eller andre himmellegemer.

Det foreslås i *stk. 2*, at det fastsættes som en forpligtelse for operatøren at indberette alle oplysninger til brug for registrering. Operatøren skal således indberette de oplysninger til uddannelses-

og forskningsministeren, som måtte kræves efter regler udstedt i medfør af den foreslåede § 9, stk. 5. Formålet med bestemmelsen er at sørge for, at operatøren kontinuerligt indberetter oplysninger af relevans for den pågældende rumaktivitet, og at staten herefter indfører oplysningerne i det nationale register henholdsvis videreformidler dem til FN's generalsekretær.

Det foreslås i *stk. 3*, at hvis både Danmark og en eller flere stater omfattet af registreringskonventionen betragtes som opsendende stater, registrerer uddannelses- og forskningsministeren rumgenstanden, hvis det er bestemt i en aftale mellem de berørte stater. Bestemmelsen tager højde for den situation, at der kan være flere stater i spil som opsendende stater, hvorved begge stater også vil være ansvarlige efter ansvarskonventionen, jf. afsnit i 2.3. i de almindelige bemærkninger. I så fald skal staterne indbyrdes aftale, hvilken stat, der som registrerer rumgenstanden.

I *stk. 4* foreslås det, at uddannelses- og forskningsministeren videreformidler oplysninger til FN's generalsekretær som fastsat i registreringskonventionen. Bestemmelsen præciserer ministerens ansvar for at opfylde underretningsforpligtelserne efter registreringskonventionen.

Med *stk. 5* foreslås det endeligt at give en bemyndigelse til, at uddannelses- og forskningsministeren fastsætter nærmere regler om det offentlige register over rumgenstande og videreformidling af oplysninger. Der forventes herved, at uddannelses- og forskningsministeren fastsætter nærmere krav og procedurer for indberetning af oplysninger, herunder fastsætter hvilke oplysninger, der indgår i det nationale register.

Om registreringskonventionen, se i øvrigt afsnit 2.4 og 3.5 i de almindelige bemærkninger.

Til § 10

Det foreslås i § 10, *stk. 1*, at der gælder et objektivt ansvar for operatøren af en rumgenstand, således at operatøren er forpligtet til at erstatte skader på personer eller genstande på jorden såvel som luftfartøjer under flyvning, selv om der ikke er noget at bebrejde operatøren. Det er dermed hensigten, at operatøren på samme måde som Danmark i medfør af ansvarskonventionen er objektivt ansvarlig for de nævnte skadestyper. Det bemærkes, at der i den danske oversættelse af ansvarskonventionen fremgår »«flyvemaskiner i luften» (på engelsk »aircraft in flight«), hvilket i dette lovforslag foreslås erstattet med »luftfartøjer under flyvning« i overensstemmelse med den almindelige terminologi på luftfartsområdet.

I ansvarskonventionens artikel I, litra a) er »skade« defineret som tab af liv, legemsbeskadigelse eller anden forringelse af helbred, eller tab eller beskadigelse af ejendom tilhørende stater eller personer, fysiske eller juridiske, eller ejendom tilhørende internationale mellemstatslige organisationer. Da dette skadesbegreb findes at være i overensstemmelse med dansk rets almindelige erstatningsretlige regler og principper, foreslås der ikke en særskilt definition af »skade«.

Med § 10, *stk. 2*, foreslås det, at operatøren for øvrige skader forvoldt af en rumgenstand er ansvarlig efter dansk rets almindelige erstatningsregler. Det betyder, at der for sådanne skader som betingelse for ansvar skal foreligge culpa hos operatøren.

I § 10, *stk. 3*, foreslås det i tråd med almindelig principper om skadelidtes egen skyld, at erstatningen kan nedsættes eller bortfalde, hvis skadelidte har medvirket til skaden.

Desuden foreslås det i § 10, *stk. 4*, at uddannelses- og forskningsministeren bemyndiges til at fastsætte nærmere regler om begrænsning af operatørens erstatningspligt. Der lægges op til, at ministeren med denne bemyndigelse, navnlig med tanke på operatørens mulighed for at tegne dækkende ansvarsforsikring, kan begrænse operatørens erstatningspligt for skader forvoldt af rumgenstande, f.eks. til et bestemt beløb. Begrænsningen i operatørens erstatningspligt forudsættes dog ikke at

gælde, hvis operatøren har handlet forsætligt eller groft uagtsomt, hvis operatøren har overtrådt væsentlige betingelser for godkendelse, hvis operatøren ikke har indhentet påbudt godkendelse eller hvis der er tale om personskade. I forhold til forståelsen af væsentlige betingelser henvises der til de specielle bemærkninger til § 7, stk. 2.

Om ansvarskonventionen og det objektive ansvar se afsnit 2.3. og afsnit 3.6.1. i de almindelige bemærkninger.

Til § 11

Den foreslås med § 11, stk. 1, at staten får mulighed for at rejse et regreskrav mod operatøren i de tilfælde, hvor staten har betalt erstatning i henhold til sine folkeretlige forpligtelser. Den foreslåede § 11, stk. 2, vedrører begrænsning af ansvaret efter den foreslåede § 10, stk. 4.

I forhold til Danmarks folkeretlige ansvar og ansvarskonventionen henvises til afsnit 2.3. og afsnit 3.6. i de almindelige bemærkninger.

Den foreslåede bestemmelse indfører således en lovhjemlet adgang for staten til at gøre krav gældende mod operatøren, hvis operatøren er ansvarlig efter den foreslåede § 10, stk. 1 og 2. For skader på personer eller genstande på jorden vil staten kunne kræve sine udgifter til afholdelse af erstatning dækket af operatøren på objektivt grundlag. For øvrige skader, herunder andre rumgenstande i kredsløb, vil staten kunne kræve sine udgifter til afholdelse af erstatning dækket af operatøren, hvis der foreligger culpa hos operatøren.

I medfør af det foreslåede *stk. 2* finder de regler vedrørende begrænsningen af erstatningskravet, uddannelses- og forskningsministeren måtte fastsætte i medfør af den foreslåede § 10, stk. 4, tilsvarende anvendelse i forhold til de krav, som staten kan gøre gældende mod operatøren. Der henvises til de specielle bemærkninger til den foreslåede § 10, stk. 4.

Til § 12

Det foreslås med § 12, stk. 1, at uddannelses- og forskningsministeren som betingelse for at godkende en rumaktivitet kan kræve, at operatøren tegner en ansvarsforsikring eller stiller anden tilsvarende sikkerhed til dækning af ansvaret efter § 10, stk. 1 og 2. Det indebærer, at pligten til at tegne ansvarsforsikring påhviler operatøren, uanset om rumgenstanden ejes af en anden end operatøren.

Hvis der som betingelse for at godkende en rumaktivitet er fastsat krav om forsikring, hæfter forsikringsselskabet umiddelbart over for skadelidte for erstatning eller for staten, i det omfang staten har adgang til regres. Tilsvarende ordninger findes i henhold til færdselslovens § 108 (om pligt til at tegne ansvarsforsikring for biler m.v.), hundelovens § 8, stk. 2, (om pligt til at tegne ansvarsforsikring for hunde) og lov om hold af heste, § 30 a, stk. 2, (om pligt til at tegne ansvarsforsikring for løsgående heste). Bestemmelsen indebærer, at forsikringsselskabet hæfter direkte for betaling af erstatning, når det er konstateret, at ejeren af den pågældende rumgenstand er erstatningspligtig. Det betyder, at skadelidte henholdsvis staten vil kunne gøre sit krav gældende direkte over for forsikringsselskabet, uanset om ejeren af rumgenstanden har vilje eller evne til at betale.

Med § 12, stk. 2, foreslås det, at rumgenstande omfattet af statens selvforsikringsordning undtages fra forsikringspligten. Tilsvarende bestemmelser findes i færdselslovens § 109, hundelovens § 8 og lov om hold af heste, § 30a, stk. 2, hvor undtagelse fra forsikringspligten gælder for det offentlige. Staten, herunder universiteterne er som udgangspunkt selvforsikrede, jf. Finansministeriets cirkulæ-

re nr. 9783 af 9. december 2005 om selvforsikring i staten. Det fremgår af cirkulærets § 8, at der ved eller i henhold til lov, herunder finanslov, ved aktstykke eller ved særskilt cirkulære kan være givet adgang til forsikringstegning.

Det foreslås endeligt i § 12, stk. 3, at uddannelses- og forskningsministeren ved loven bemyndiges til administrativt at fastsætte nærmere regler om forsikringspligtens omfang og gennemførelse.

I bekendtgørelse vil det nærmere kunne fastsættes, hvilke forhold, der vil blive lagt vægt på, eksempelvis, hvorvidt:

- Operatøren har tilstrækkelig egenkapital til at dække potentielle erstatningskrav.
- Rumaktiviteten ikke er en kommerciel rumaktivitet og sker i det offentlige interesse.
- Rumaktiviteten vurderes at udgøre en begrænset risiko, f.eks. hvis der er tale om små genstande med lav densitet/massefylde.

Uddannelses- og forskningsministeren vil herudover med hjemmel i bestemmelsen bl.a. kunne fastsætte regler om mindstebeløb for person- og tingsskadedækning og om forsikringsselskabers pligt til under visse forudsætninger at overtage forsikring for enhver forsikringspligtig. Det vil også kunne overlades til uddannelses- og forskningsministeren i godkendelsesprocessen at fastsætte nærmere krav om forsikringsdækning eller anden finansiel garanti afstemt efter den potentielle skadesrisiko i forhold til den konkrete rumaktivitet, som ansøgningen angår.

Til § 13

Der foreslås med § 13, stk. 1, at operatøren af rumgenstanden skal tilsiges til ethvert retsmøde med sædvanligt varsel, hvis skadelidte eller staten anlægger en civil retssag mod forsikringsselskabet.

Det foreslås endvidere med § 13, stk. 2, at operatøren efter begæring kan indtræde som part i en sådan sag. Hvis en sådan indtrædelse ikke sker, skal afgørelsen af erstatningsspørgsmålet ved dom eller retsforlig være bindende for ejeren. Bestemmelsen, der svarer til de tilsvarende bestemmelser i hundelovens § 9 og færdselslovens § 110, sikrer, at operatøren af en rumgenstand varsles om, at erstatningsspørgsmålet vil blive afgjort under en civil retssag. Bestemmelsen indebærer endvidere, at forsikringsselskabet får mulighed for at opnå, at en dom afsagt under en sådan civil retssag også får retsvirkning i forhold til den, der har tegnet forsikringen.

Til § 14

Den foreslåede bestemmelse omhandler overførsel af rumgenstande eller rumaktivitet. Det fremgår af den foreslåede bestemmelse, at overførsel af rumgenstande eller rumaktivitet forudsætter uddannelses- og forskningsministerens godkendelse i henhold til lovens kapitel 3. Baggrunden for dette krav er, at i de tilfælde, hvor Danmark i forhold til en given rumgenstand er opsendende stat, bibeholder Danmark det folkeretlige erstatningsansvar, uanset om udførelsen af rumaktiviteten, herunder kontrollen med en rumgenstand, måtte blive overladt til en anden operatør, eller rumgenstanden måtte blive overdraget til en anden ejer.

I medfør af den foreslåede stk. 1, skal overførslen af rumgenstanden eller rumaktiviteten ske under iagttagelse af lovens kapitel 3. Dette medfører, at overførslen og eksempelvis den overtagende operatør skal godkendes efter bestemmelserne i dette kapitel. Der henvises til de specielle bemærkninger til §§ 4-6.

Med det foreslåede *stk. 2*, kan uddannelses- og forskningsministeren stille krav om, at overførsel af rumaktivitet og rumgenstande forudsætter en aftale med hjemlandet for den pågældende operatør eller ejer, som friholder den danske stat for ethvert krav som følge af den danske stats internationale erstatningsansvar. I mangel af en sådan aftale vil uddannelses- og forskningsministeren kunne give afslag på overførsel.

Manglende godkendelse efter § 14 er strafbelagt, jf. den foreslåede § 20, stk. 1, og bemærkningerne hertil.

Til § 15

Det foreslås i *stk. 1*, at uddannelses- og forskningsministeren fører tilsyn med, at denne lov og regler fastsat i medfør heraf overholdes. Uddannelses- og forskningsministeren er myndighed for aktiviteter i det ydre rum. Det er derfor centralt, at ministeren kan udøve kontrol på alle områder omfattet af lovforslaget.

Det foreslås i *stk. 2*, at fysiske eller juridiske personer omfattet af denne lov efter anmodning fra uddannelses- og forskningsministeren skal afgive enhver oplysning, som ministeren anser for nødvendig for at kunne udføre sit tilsyn efter stk. 1. Oplysningspligten er af væsentlig betydning for, at uddannelses- og forskningsministeren kan gennemføre et effektivt tilsyn. Vurderingen af, hvilke oplysninger der skal indhentes i forbindelse med tilsynet, vil altid blive foretaget ud fra en proportionalitetsbetragtning. Det bemærkes, at bestemmelsen foreslås strafbelagt, jf. forslagets § 20, stk. 1. Om manglende overholdelse af oplysningspligten vil føre til politianmeldelse, vil bero på en konkret vurdering. Bestemmelsen begrænses af det almindelige forbud mod at udsætte andre for selvinkriminering, som blandt andet fremgår af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6 samt kapitel 4 i lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter. Er der konkret mistanke om, at det af oplysningerne vil fremgå, at den pågældende har begået noget strafbart, kan det således ikke kræves, at oplysningerne udleveres. I et sådant tilfælde må sagen overlades til politiets efterforskning.

Til § 16

Det foreslås i § 16, at uddannelses- og forskningsministeren eller den, ministeren bemyndiger dertil, til enhver tid mod behørig legitimation og uden retskendelse har adgang til operatørens anlæg eller virksomhed for at tilvejebringe oplysninger til brug gennemførelse af tilsyn. Bestemmelsen er nødvendig for, at uddannelses- og forskningsministeren kan udføre et effektivt og sikkert tilsyn med, at loven og regler fastsat i medfør heraf overholdes. Der kan være tale om situationer, hvor operatøren ikke afgiver krævede oplysninger i forhold til de rumaktiviteter, som er iværksat, og hvor situationen er i fare for at frembyde risici for skade på personer eller genstande. Bestemmelsen foreslås at omfatte operatørens anlæg, virksomhed eller øvrige lokaliteter med sigte på fysisk adgang til de lokaliteter, hvorfra operatøren udfører rumaktiviteter. Baggrunden herfor er, at det ikke er muligt at afgrænse præcist i hvilke lokaliteter, uddannelses- og forskningsministeren har behov for at kunne udøve myndighed. Det er kun muligt for uddannelses- og forskningsministeren at anvende bestemmelsen til at tilvejebringe oplysninger til brug for gennemførelse af tilsyn. Det skal således være formålet med adgangen, at der skal indhentes oplysninger, der er nødvendige for tilsynet. Bestemmelsen kan anvendes på både proaktive tilsynsopgaver, hvor uddannelses- og forskningsministeren har planlagt kontrolopgaven på forhånd, og reaktive kontrolopgaver, som oftest

sker efter en udefrakommende begivenhed, som f.eks. en ulykke eller en anmeldelse eller ved mistanke om en konkret begivenhed.

Om det er nødvendigt at få adgang til anlæg, virksomhed eller øvrige lokaliteter beror blandt andet på, om uddannelses- og forskningsministeren kan få tilstrækkelige oplysninger til brug for gennemførelsen af tilsynet på anden måde. F.eks. hvis oplysningerne frivilligt indsendes eller kan indhentes på lokaliteter, der ikke kræver særlig adgang. Hvordan kontrollen udføres mest effektivt indgår i vurderingen af, om adgang må anses for nødvendig. Der er her tale om en proportionalitetsafvejning.

Til § 17

Den foreslåede bestemmelse er en dispensationsadgang, hvorved uddannelses- og forskningsministeren har mulighed for at dispensere fra lovens bestemmelser om godkendelse og tilsyn i forbindelse med statslige rumaktiviteter. Statslige operatører eller ejere er således som udgangspunkt omfattet af loven. Muligheden for at uddannelses- og forskningsministeren kan dispensere fra loven skal sikre, at der eksempelvis i forhold til Forsvarsministeriet og dets underliggende statslige myndigheder kan dispenseres fra kravene om godkendelse og tilsyn i forbindelse med udvikling, opsendelse og drift af rent militære satellitter eller andre rumaktiviteter. Dispensationsadgangen er dermed ikke i strid med artikel VI i traktaten om det ydre rum, hvoraf fremgår, at staten alene er forpligtet til at godkende private enheders rumaktiviteter.

Til § 18

Den foreslåede bestemmelse er en bemyndigelses hjemmel, hvorved uddannelses- og forskningsministeren får hjemmel til ved bekendtgørelse at fastsætte nærmere regler for de områder, der er angivet i bestemmelsen. En bemyndigelses hjemmel anses for nødvendig for at sikre, at der hurtigt og smidigt kan foretages løbende ændringer og justeringer i regelgrundlaget som følge af udviklingen, eksempelvis som følge af ændret international praksis.

Af bestemmelsens *stk. 1* fremgår, at der kan fastsættes nærmere regler om, at al kommunikation i forbindelse med ansøgning skal foregå digitalt, herunder anvendelse af bestemte it-systemer, særlige digitale formater og digital signatur m.v. Denne hjemmel medfører bl.a., at der ved bekendtgørelse kan stilles krav om, at en ansøgning skal indsendes digitalt til uddannelses- og forskningsministeren, ligesom der kan stilles krav om, at ansøgeren skal anvende nærmere angivne it-systemer i forbindelse med ansøgningen. I forlængelse heraf følger, at skriftlige henvendelser i forbindelse med ansøgningen ikke anses for behørigt modtaget af ministeren, hvis de indsendes på anden vis end den foreskrevne digitale måde. Hvis oplysninger m.v. indsendes f.eks. pr. brev, følger det af den almindelige vejledningspligt, jf. § 7 i forvaltningsloven, at uddannelses- og forskningsministeren må vejlede om reglerne, herunder pligten til at kommunikere på den foreskrevne digitale måde. Af bekendtgørelsen, der udmønter bemyndigelsen, vil det komme til at fremgå, hvem der omfattes af pligten til at kommunikere digitalt med ministeren, om hvilke forhold og på hvilken måde. Der kan endvidere specificeres krav om anvendelse af blandt andet digital signatur i forbindelse med ansøgningen.

Af det foreslåede *stk. 2* til bestemmelsen fremgår, at uddannelses- og forskningsministeren kan stille nærmere krav om ansøgers afholdelse af omkostninger ved ansøgningsbehandlingen, ændring og tilbagekaldelse, overførsel af rumgenstande eller rumaktiviteter samt gennemførelse af tilsyn.

Ved en bekendtgørelse, der udmønter bemyndigelsen, kan det bl.a. bestemmes, at ansøgeren skal godtgøre de omkostninger, der afholdes som led i disse processer. Det vil således herunder være muligt at bestemme, at operatøren skal godtgøre omkostninger, der er forbundet med teknisk faglig vurdering eller anden bistand, eksempelvis fra ESA.

I forhold til omkostninger ved tilbagekaldelse kan der bl.a. stilles krav om, at den oprindelige ansøger skal afholde de omkostninger, der er forbundet med påbud om videreførelse af rumaktiviteten ved anden operatør, jf. den foreslåede § 8, stk. 2, 2. pkt.

Til § 19

Uddannelses- og forskningsministeren kan ulovbestemt delegere sine beføjelser til myndigheder under Uddannelses- og Forskningsministeriet efter almindelige forvaltningsretlige regler. Beslutningen om, at en kompetence overlades mere permanent f.eks. af en minister til en styrelse, bør imidlertid af hensyn til borgernes mulighed for at kunne vide, hvem der er rette myndighed, altid angives i en bekendtgørelse, jf. pkt. 4 i Justitsministeriets vejledning nr. 153 af 22. september 1987 om udarbejdelse af administrative forskrifter. Det foreslås, at der i loven indsættes en hjemmel for ministeren til at bemyndige en under ministeriet oprettet styrelse eller tilsvarende institution til at udøve de beføjelser, der i loven er tillagt ministeren. Ministeren kan herefter i en bekendtgørelse udnytte adgangen til at delegere opgaver og beføjelser til en statslig myndighed under ministeriet.

Bemyndigelsehjemlen i *stk. 1* er formuleret, så den kan rumme statslige myndigheder, som organisatorisk er underordnet styrelser placeret direkte under ministeriet. Ministeren kan således efter den foreslåede bestemmelse delegere sine beføjelser efter loven til enhver myndighed inden for ministeriets ressort uanset myndighedens placering i det administrative hierarki, herunder myndigheder, som er underordnet styrelser.

For at sikre, at ministeren, hvis der træffes beslutning om flytning af institutioner under ministeriet, kan henlægge eventuelle myndighedsopgaver dertil, hvis dette findes hensigtsmæssigt, foreslås bestemmelsen derfor formuleret således, at ministeren også kan bemyndige myndigheder uden for ministeriet til at udøve de beføjelser, der i loven er tillagt ministeren.

Det foreslås på den baggrund, at bemyndigelsesbestemmelsen formuleres, sådan at uddannelses- og forskningsministeren efter forhandling med vedkommende minister kan bemyndige andre statslige myndigheder til at udøve de beføjelser, som i de respektive love er tillagt uddannelses- og forskningsministeren. Der er alene tale om statslige myndigheder. Der kan således ikke i medfør af de foreslåede bestemmelser ske delegation til private virksomheder eller organisationer. Omfanget af delegationen til den pågældende statslige myndighed skal ske efter forhandling med vedkommende minister.

Det foreslås i *stk. 2*, at uddannelses- og forskningsministeren får hjemmel til at fastsætte regler om adgangen til at påklage afgørelser, der er truffet i henhold til bemyndigelse efter *stk. 1*, herunder om klagefrister, men også om, at afgørelserne ikke skal kunne påklages. Muligheden for at afskære klageadgang knytter sig kun til afgørelser på områder, som er delegeret fra ministeren i henhold til loven. Afskæring af klageadgangen tænkes alene udnyttet i forhold til afgørelser, der kræver særlig faglig indsigt, som uddannelses- og forskningsministeren ikke kan antages at være i besiddelse af. Således vil ministeren ikke med denne bestemmelse have hjemmel til at afskære klageadgang, der i øvrigt er fastsat i lovgivningen m.v.

Med *stk. 3* får uddannelses- og forskningsministeren hjemmel til at fastsætte nærmere regler om udøvelsen af de beføjelser, som en anden statslig myndighed efter forhandling med vedkommende

minister bliver bemyndiget til at udøve efter stk. 1. Bestemmelsen omhandler de tilfælde, hvor ministeren udnytter sin adgang til at delegere beføjelser til andre statslige myndigheder uden for Uddannelses- og Forskningsministeriets ressort. De regler, som ministeren kan fastsætte i medfør af bestemmelsen, kan eksempelvis vedrøre sagsbehandlingsskridt, fastsættelse af frister m.v.

Til § 20

Den foreslåede bestemmelse giver mulighed for at pålægge straf for at overtræde visse af lovens bestemmelser. Det foreslås i *stk. 1*, at med bøde eller fængsel indtil 4 måneder straffes den, der overtræder § 4, § 5, § 7, § 8, stk. 2, 2. pkt., § 9, stk. 2, § 12, stk. 1, § 14, stk. 1, eller § 15, stk. 2.

Det foreslås i *stk. 2*, at straffen kan stige til fængsel i op til 2 år, hvor der er tale om overtrædelser af mere systematisk eller organiseret karakter, eller der i øvrigt foreligger særligt skærpene omstændigheder. Ved systematiske overtrædelser forstås overtrædelser, der begås jævnlig eller flere gange af operatøren, hvorfor sådanne overtrædelser retfærdiggør en forhøjet strafferamme. Hvis overtrædelserne har organiseret karakter, er overtrædelserne planlagt af den ansvarlige. Der er således i begge tilfælde tale om overtrædelser af en mere grov karakter, hvorfor der foreslås forhøjet straf for disse. Skærpene omstændigheder vil særligt være omstændigheder omkring rumaktiviteten, der kan betegnes som særligt farefulde eller uansvarlige, antallet af skader, eller hvis der er en tilsigtet indtjening. Skærpene omstændigheder kan dermed også omfatte omstændigheder, der ikke er direkte strafbare efter den foreslåede lov eller er omfattet af en overtrædelse.

Ved udmåling af bødens størrelse finder straffelovens § 80, stk. 2, og § 81, anvendelse. Der kan i forbindelse med bødens størrelse f.eks. lægges særlig vægt på den fare, der er forbundet med lovovertrædelserne. Ved en vurdering af overtrædelsens grovhed vil det have betydning, om man ved overtrædelserne har udsat andre for fare og ikke blot, at der er konstateret en skade. Derudover skal bødens størrelse have en præventiv effekt. Skærpene omstændigheder vil særligt være gentagen overtrædelse af reglerne, stor risiko for skader samt den tilsigtede indtjening ved overtrædelserne.

Den, som kan ifalde strafansvar efter lovforslagets bestemmelser, vil være operatøren, medmindre andet fremgår af den relevante bestemmelse. Operatøren bliver i den foreslåede § 3, nr. 3, defineret som en fysisk eller juridisk person, der udfører eller påtager sig at udføre rumaktiviteter.

Efter den foreslåede bestemmelse i *stk. 3* kan der pålægges selskaber m.v. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel. Bestemmelsen indebærer, at der også i regler, som udfærdiges i medfør af loven, kan fastsættes regler om, at der kan pålægges selskaber m.v. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel.

Det følger af § 19, 2. pkt., i straffeloven, at der i særlovgivningen som udgangspunkt straffes ved uagtsomhed, medmindre det modsatte har særlig hjemmel. Siden andet ikke fremgår af de foreslåede strafbelagte bestemmelser kan overtrædelse af bestemmelserne straffes, selv om overtrædelse kun er begået ved uagtsomhed.

Det foreslåede anvendelsesområde for loven, jf. den foreslåede § 2 og de specielle bemærkninger hertil, indebærer, at overtrædelse af lovens bestemmelser i udlandet også vil være strafbare i henhold til loven. Eksempelvis vil en dansk juridisk person, der i strid med loven uden for den danske stat opsender en rumgenstand uden godkendelse eller uden at overholde et krav om forsikringsdækning, kunne straffes i Danmark.

Til § 21

Den foreslåede bestemmelse vedrører lovens ikrafttræden og overgangsbestemmelser.

Det foreslås i *stk. 1*, at loven træder i kraft den 1. juli 2016, dvs. i forlængelse af lovforslagets forventede vedtagelse.

I *stk. 2* foreslås det, at rumgenstande, der er opsendt inden lovens ikrafttræden, skal efterregistreres. Derved gøres det muligt at opfylde forpligtelserne efter registreringskonventionen også for så vidt angår hidtil ukendte rumgenstande, hvis der måtte være sådanne.

For at undgå at belaste allerede langt udviklede rumaktiviteter med omkostninger, som det ikke var muligt for operatøren at tage højde for i de mere indledende og afgørende beslutningsprocesser foreslås i *stk. 3*, at de foreslåede bestemmelser om objektivt ansvar og evt. krav om forsikringsdækning ikke finder anvendelse for rumgenstande, der planlægges opsendt inden 1. juli 2017, dvs. et år efter lovens planlagte ikrafttrædelse. Med planlægges opsendt menes, at de nødvendige aftaler om opsendelse er på plads. Det er således ikke tilstrækkeligt, at en operatør blot påtænker at sende en rumgenstand op inden den angivne dato. Sådanne rumaktiviteter er dog stadig undergivet lovens øvrige krav.

Uanset overgangsbestemmelserne i *stk. 2* og *stk. 3* foreslås med *stk. 4*, at der for rumaktiviteter nævnt i *stk. 1* og *2* er pligt til at informere uddannelses- og forskningsministeren senest den 1. oktober 2016. Baggrunden herfor er, at det findes nødvendigt at få informationer om, hvilke rumaktiviteter som pågår, uanset at visse af lovens krav ikke skal være gældende herfor.

Endelig foreslås det i *stk. 5*, at uddannelses- og forskningsministeren efter forhandling med forsvarsministeren og transport- og bygningsministeren kan sætte §§ 4-8 og §§ 10-20 i kraft for så vidt angår civile aktiviteter i højder under det ydre rum, som ikke er omfattet af § 3, nr. 1 og 2, se nærmere de almindelige bemærkninger, afsnit 3.3.3. Det bemærkes særligt, at den foreslåede bestemmelse i § 3 med nærmere definitioner ikke er omfattet af den foreslåede bemyndigelse her i *stk. 5*, dvs. definitionerne i § 3 kan ikke sættes i kraft for sådanne civile aktiviteter til højder under det ydre rum. Det skyldes navnlig det forhold, at de angivne definitioner i § 3 alene tager højde for aktiviteter til det ydre rum og ikke aktiviteter til eller i højder under det ydre rum. Ved udnyttelse af bemyndigelseshjemmelen forudsættes det således, at det i bekendtgørelsen nærmere defineres hvilke aktiviteter, som lovens bestemmelser, dvs. de foreslåede §§ 4-8 og §§ 10-20, skal sættes i kraft for.

Til § 22

Bestemmelsen fastlægger lovens territoriale gyldighed. Bestemmelsen indebærer, at loven ikke gælder for Færøerne og Grønland. Loven kan dog ved kongelig anordning sættes helt eller delvist i kraft for Færøerne og Grønland med de ændringer, som de færøske og grønlandske forhold tilsiger. Der henvises i øvrigt til afsnit 3.10 i de almindelige bemærkninger.

Bilag 1

TRAKTAT OM PRINCIPPER FOR STATERS VIRKSOMHED VED UDFORSKNING OG UDNYTTELSE AF DET YDRE RUM, HERUNDER MÅNEN OG ANDRE HIMMELLEGERER

De i denne traktat deltagende stater, som

er inspireret af de store muligheder, der åbner sig for menneskeheden som følge af menneskets indtrængen i det ydre rum,

erkender hele menneskehedens fælles interesse i fremskridt i udforskningen og udnyttelsen af det ydre rum til fredelige formål,

mener, at udforskning og udnyttelse af det ydre rum bør ske til gavn for alle folk uden hensyn til graden af deres økonomiske og videnskabelige udvikling,

ønsker at bidrage til et bredt internationalt samarbejde om såvel de videnskabelige som de juridiske aspekter af det ydre rums udforskning og udnyttelse til fredelige formål,

mener, at et sådant samarbejde vil medvirke til at fremme gensidig forståelse og til at styrke venskabelige forbindelser mellem stater og folk,

erindrer resolution 1962 (XVIII) med overskriften »Deklaration om de juridiske principper for staters virksomhed ved udforskning og udnyttelse af det ydre rum« som vedtoges enstemmigt af De forenede Nationers generalforsamling den 13. december 1963,

erindrer resolution 1884 (XVIII), som opfordrer staterne til at afstå fra at sætte genstande, der medfører kernevåben eller andre former for masseødelæggelsesvåben, i kredsløb omkring jorden og fra at anbringe sådanne våben på himmellegemer, og som vedtoges enstemmigt af De forenede Nationers generalforsamling den 17. oktober 1963,

tager i betragtning De forenede Nationers generalforsamlings resolution 110 (II) af 3. november 1947, som fordømmer propaganda, der tilsigter eller må antages at fremkalde eller opildne til nogen trussel mod freden, brud på freden eller aggressionshandling, og som finder, at denne resolution er anvendelig på det ydre rum,

er overbevist om, at en traktat om principper for staters virksomhed ved udforskning og udnyttelse af det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, vil fremme De forenede Nationers Pagts formål og principper,

er blevet enige om følgende:

Artikel I

Udforskning og udnyttelse af det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, skal ske til gavn for og i alle landes interesse uden hensyn til graden af deres økonomiske eller videnskabelige udvikling og skal være hele menneskehedens virkefelt.

Det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, skal være åbent for udforskning og udnyttelse af alle stater uden diskrimination af nogen art, på grundlag af lighed og i overensstemmelse med folkeretten, og der skal være fri adgang til alle områder af himmellegemer.

Der skal være frihed til videnskabelig forskning i det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, og staterne skal lette og fremme internationalt samarbejde om sådan forskning.

Artikel II

Det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, kan ikke gøres til genstand for national tilegnelse ved suverænitetsskrav, ved udnyttelse, okkupation eller på anden måde.

Artikel III

De i denne traktat deltagende stater skal under deres virksomhed i forbindelse med udforskning og udnyttelse af det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, handle i overensstemmelse med folkeretten, herunder De forenede Nationers Pakt, til bevarelse af den internationale fred og sikkerhed og til fremme af internationalt samarbejde og international forståelse.

Artikel IV

De i denne traktat deltagende stater forpligter sig til ikke at sætte nogen genstand, der medfører kernevåben eller andre former for masseødelæggelsesvåben, i kredsløb omkring jorden, ikke at anbringe sådanne våben på himmellegemer eller på anden måde placere sådanne våben i det ydre rum.

Månen og andre himmellegemer skal af alle i denne traktat deltagende stater udnyttes udelukkende til fredelige formål. Oprettelse af militære baser, installationer og befæstede anlæg, afprøvning af alle våbentyper og afholdelse af militære manøvrer på himmellegemerne er forbudt. Anvendelse af militært personel til videnskabelig forskning eller andre fredelige formål er ikke forbudt. Det er heller ikke forbudt at benytte enhver art af udstyr eller indretninger, der er nødvendig til fredelig udforskning af månen og andre himmellegemer.

Artikel V

De i denne traktat deltagende stater skal betragte astronauter som menneskehedens udsendinge i det ydre rum og skal yde dem al mulig bistand i tilfælde af uheld, i nødstilfælde eller ved nødlanding på en anden deltagende stats territorium eller på det åbne hav. Når astronauter foretager en sådan landing, skal de sikkert og hurtigt sendes tilbage til den stat, hvor deres rumfartøj er registreret.

Under udøvelse af virksomhed i det ydre rum og på himmellegemer skal en i denne traktat deltagende stats astronauter yde andre i denne traktat deltagende staters astronauter enhver mulig bistand.

De i denne traktat deltagende stater skal ufortøvet underrette de øvrige i traktaten deltagende stater eller De forenede Nationers generalsekretær om alle af dem i det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, opdagede fænomener, som vil kunne udgøre en fare for astronauters liv eller helbred.

Artikel VI

De i denne traktat deltagende stater bærer det folkeretlige ansvar for deres eget lands virksomhed i det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, uanset om en sådan virksomhed udøves af regeringsorganer eller af private enheder, og skal sikre sig, at deres eget lands virksomhed sker i overensstemmelse med de i denne traktat indeholdte bestemmelser. Til private enheders virksomhed i det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, kræves bemyndigelse og stadigt tilsyn fra den pågældende stats side. Hvis en international organisation udøver virksomhed i det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, påhviler ansvaret for denne traktats overholdelse såvel organisationen som de i denne traktat deltagende stater, der er medlemmer af den pågældende organisation.

Artikel VII

Enhver af de i denne traktat deltagende stater, som opsender eller foranlediger opsendelse af en genstand i det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, eller fra hvis territorium eller

anlæg en genstand opsendes, er folkeretligt ansvarlig for skade, som en sådan genstand eller dens bestanddele påfører en anden i denne traktat deltagende stat eller fysiske eller juridiske personer tilhørende denne stat på jorden, i luftrummet eller i det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer.

Artikel VIII

En i denne traktat deltagende stat, hvori en i det ydre rum opsendt genstand er registreret, bevarer jurisdiktion og kontrol over denne genstand og dens eventuelle personel, medens den befinder sig i det ydre rum eller på et himmellegeme. Ejendomsretten til genstande og til bestanddele af genstande, der er opsendt i det ydre rum, herunder genstande, der er landet eller opført på et himmellegeme, berøres ikke af disses tilstedeværelse i det ydre rum eller på et himmellegeme eller af deres tilbagevenden til jorden. Sådanne genstande eller bestanddele, der findes uden forgrænserne af den i traktaten deltagende stat, hvori de er registrerede, skal sendes tilbage til denne stat, som på forlangende skal give oplysninger til brug ved identifikation, før de sendes tilbage.

Artikel IX

Ved udforskningen og udnyttelsen af det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, skal de i traktaten deltagende stater lade sig lede af princippet om samarbejde og gensidig bistand og udøve al virksomhed i det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, under tilbørlig hensyntagen til alle andre i traktaten deltagende staters tilsvarende interesser. De i traktaten deltagende stater skal foretage deres undersøgelser af det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, og gennemføre deres udforskning heraf på en sådan måde, at disse ikke udsættes for skadelig inficering, og at jordens omgivelser ikke udsættes for ugunstige forandringer som følge af indførelse af ekstra-terrestrisk stof, og om fornødent tage passende forholdsregler i dette øjemed. Hvis en i traktaten deltagende stat har grund til at antage, at virksomhed eller forsøg, som er planlagt af den selv eller af dens statsborgere i det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, vil kunne forårsage skadelige forstyrrelser i andre i denne traktat deltagende staters virksomhed i forbindelse med fredelig udforskning og udnyttelse af det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, skal den indlede passende internationale rådslagninger, før den iværksætter en sådan virksomhed eller et sådant forsøg. En i traktaten deltagende stat, som har grund til at antage, at virksomhed eller forsøg som er planlagt af en anden i traktaten deltagende stat i det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, vil kunne forårsage skadelige forstyrrelser i virksomhed i forbindelse med fredelig udforskning og udnyttelse af det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, kan anmode om rådslagning angående virksomheden eller forsøget.

Artikel X

Til fremme af internationalt samarbejde om udforskning og udnyttelse af det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, i overensstemmelse med denne traktats formål, skal de i denne traktat deltagende stater på lige fod behandle eventuelle anmodninger fra andre i traktaten deltagende stater om adgang til at iagttage de af sidstnævnte stater opsendte rumgenstandes flyvning.

Karakteren af en sådan adgang til iagttagelse og de betingelser, på hvilke den vil kunne indrømmes, skal fastlægges ved aftale mellem de pågældende stater.

Artikel XI

Til fremme af internationalt samarbejde om den fredelige udforskning og udnyttelse af det ydre rum er de i traktaten deltagende stater, som udøver virksomhed i det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, enige om i det størst mulige og praktisk gennemførlige omfang at give såvel De forenede Nationers generalsekretær som offentligheden og den internationale videnskab under-

retning om en sådan virksomheds beskaffenhed og udøvelse samt om, hvor den finder sted og om dens resultater. Ved modtagelsen af sådanne oplysninger bør De forenede Nationers generalsekretær være rede til omgående og effektiv udbredelse af disse.

Artikel XII

Alle stationer, installationer, udstyr og rumfartøjer på månen og andre himmellegemer skal stå åbne for repræsentanter for andre i traktaten deltagende stater på grundlag af gensidighed. Sådanne repræsentanter skal give rimeligt varsel forud for et planlagt besøg, således at passende rådslagninger kan finde sted, og de videst mulige foranstaltninger kan træffes for at garantere sikkerheden og undgå forstyrrelser i den normale drift af det anlæg, som ønskes besøgt.

Artikel XIII

Denne traktats bestemmelser skal finde anvendelse på virksomhed, som udøves af de i traktaten deltagende stater i forbindelse med udforskning og udnyttelse af det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, uanset om virksomheden udøves af en enkelt i traktaten deltagende stat eller sammen med andre stater, herunder også når virksomheden udøves inden for internationale mellemstatlige organisationers rammer.

Alle praktiske spørgsmål, der måtte opstå i forbindelse med virksomhed, der udøves af internationale mellemstatlige organisationer i forbindelse med udforskning og udnyttelse af det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, skal løses af de i traktaten deltagende stater sammen med den pågældende internationale organisation eller sammen med en eller flere af den internationale organisations medlemsstater, som er deltagere i denne traktat.

Artikel XIV

- 1) Denne traktat skal stå åben for undertegnelse af alle stater. Alle stater, der ikke underskriver denne traktat, før den træder i kraft i henhold til denne artikels stk. 3, kan tiltræde den på et hvilket som helst tidspunkt.
- 2) Denne traktat skal ratificeres af signatarstaterne. Ratifikations- og tiltrædelsesinstrumenter skal deponeres hos regeringerne i Amerikas forenede Stater, De Socialistiske Sovjetrepublikkers Union og Det forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland, der herved udpeges som depositarmagter.
- 3) Denne traktat træder i kraft, når fem regeringer, heriblandt de regeringer, der er udpeget som depositarmagter for denne traktat, har deponeret deres ratifikationsinstrumenter.
- 4) For stater, hvis ratifikations- eller tiltrædelsesinstrumenter deponeres efter denne traktats ikrafttræden, træder traktaten i kraft på datoen for deponeringen af deres ratifikations- eller tiltrædelsesinstrument.
- 5) Depositarmagterne skal omgående underrette alle undertegnende og tiltrædende stater om datoen for hver underskrift, datoen for deponeringen af hvert ratifikations- og tiltrædelsesinstrument vedrørende denne traktat, datoen for dens ikrafttræden og om andre meddelelser.
- 6) Denne traktat skal registreres af depositarmagterne i henhold til artikel 102 i De forenede Nationers Pagt.

Artikel XV

Enhver af de i traktaten deltagende stater kan foreslå ændringer i denne traktat. Ændringer træder i kraft for hver af de i traktaten deltagende stater, der godkender ændringerne, efter at disse er godkendt af et flertal af de i traktaten deltagende stater og derefter, for hver af de øvrige i traktaten deltagende stater, på datoen for deres godkendelse af ændringerne.

Artikel XVI

Enhver af de i traktaten deltagende stater kan ved skriftligt varsel til depositarmagterne opsiges sin deltagelse i traktaten et år efter dens ikrafttræden. En sådan opsigelse træder i kraft et år efter datoen for opsigelsens modtagelse.

Artikel XVII

Denne traktat, hvis engelske, franske, kinesiske, russiske og spanske tekst har samme gyldighed, skal deponeres i depositarmagternes arkiver. Behørigt bekræftede eksemplarer af denne traktat skal af depositarmagterne tilstilles de undertegnende og tiltrædende staters regeringer.

TIL BEKRÆFTELSE HERAF har undertegnede behørigt befuldmægtigede undertegnet denne traktat.

UDFÆRDIGET i tre eksemplarer i London, Moskva og Washington den 27. januar et tusinde ni hundrede og syvogtres.

Bilag 2

OVERENSKOMST OM BISTAND TIL ASTRONAUTER, HJEMSENDELSE AF ASTRONAUTER OG TILBAGELEVERING AF GENSTANDE OPSENDT I DET YDRE RUM

De kontraherende parter, som konstaterer den store betydning af traktaten om principper for staters virksomhed ved udforskning og udnyttelse af det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, hvori det kræves, at der ydes astronauter al mulig hjælp i tilfælde af uheld, havari eller nødlanding samt øjeblikkelig og sikker hjemsendelse af astronauter og tilbagelevering af genstande opsendt i det ydre rum,

ønsker at udbygge og give yderligere konkret udtryk for disse forpligtelser,

ønsker at fremme internationalt samarbejde vedrørende den fredelige udforskning og udnyttelse af det ydre rum,

er tilskyndet af humane følelser,

er blevet enige om følgende;

Artikel 1

Enhver af de kontraherende parter, som modtager meddelelse om eller opdager mandskabet i et, rumfartøj har været udsat for en ulykke, eller er i nød eller har foretaget en tvungen eller ufrivillig landing på et område under dens jurisdiktion eller på åbent hav eller på ethvert andet sted, der ikke er underlagt nogen stats jurisdiktion, skal øjeblikkelig:

- (a) underrette den myndighed, som har foretaget opsendelsen eller, hvis den ikke kan identificere eller øjeblikkelig sætte sig i forbindelse med denne myndighed, øjeblikkelig udsende en offentlig meddelelse gennem alle passende kommunikationsmidler, som står til dens rådighed.
- (b) underrette De forenede Nationers generalsekretær, som uophørligt bør udsprede meddelelsen gennem alle passende kommunikationsmidler, som står til hans rådighed.

Artikel 2

Dersom mandskabet i et rumfartøj på grund af uheld, havari eller nødlanding lander på et område, som står under en af de kontraherende parters jurisdiktion, skal denne øjeblikkelig tage alle mulige skridt til deres undsætning og yde dem al nødvendig hjælp. Den skal underrette den myndighed, som har foretaget opsendelsen, tillige med De forenede Nationers generalsekretær om de skridt, den foretager og om forløbet deraf. Hvis bistand fra den myndighed, som har foretaget opsendelsen, ville kunne medvirke til at gennemføre en hurtig redning eller bidrage væsentlig til eftersøgnings- og redningsoperationernes effektivitet, bør den myndighed, som har foretaget opsendelsen, samarbejde med den kontraherende part med henblik på en effektiv gennemførelse af eftersøgnings- og redningsoperationerne. Sådanne operationer skal være underkastet den kontraherende parts ledelse og kontrol, og denne skal handle i nært og stadig samråd med den myndighed, som har foretaget opsendelsen.

Artikel 3

Hvis det erfarets eller opdages, at mandskabet i et rumfartøj er landet på det åbne hav eller på noget andet sted, som ikke er underlagt nogen statsjurisdiktion, skal de kontraherende parter, som er i stand dertil, om nødvendigt bistå ved eftersøgnings- og redningsoperationerne med hensyn til et sådant mandskab for at sikre dets hurtige redning. De skal underrette den myndighed, som har fore-

taget opsendelsen og De forenede Nationers generalsekretær om de skridt, de tager, og om forløbet deraf.

Artikel 4

Hvis mandskabet i et rumfartøj som følge af ulykke, havari eller nødlanding lander på et område, som er underlagt en kontraherende parts jurisdiktion, eller er blevet fundet på det åbne hav eller på noget andet som ikke er underlagt nogen stats jurisdiktion skal de sikkert og hurtigt tilbagesendes til repræsentanter for den myndighed, som har foretaget opsendelsen.

Artikel 5

1. Enhver af de kontraherende parter, som modtager meddelelse om eller opdager, at en rumgenstand eller bestanddele deraf er vendt tilbage til Jorden på et område under dens jurisdiktion eller på det åbne hav eller på noget andet sted, som ikke er underlagt nogen stats jurisdiktion, skal underrette den myndighed, som har foretaget opsendelsen, og De forenede Nationers generalsekretær.

2. Enhver af de kontraherende parter, som udøver jurisdiktion over det område, på hvilket en rumgenstand eller bestanddele deraf er blevet opdaget, skal, efter anmodning fra den myndighed, som har foretaget opsendelsen, og med denne myndigheds hjælp, såfremt der anmodes herom, tage sådanne skridt, som den finder gennemførlige for at finde genstanden eller bestanddelene.

3. Efter anmodning fra den myndighed, som har foretaget, opsendelsen, skal genstande, som er blevet opsendt i det ydre rum eller bestanddele deraf, som er fundet uden for den opsendende myndigheds territorialgrænser, tilbagesendes eller stilles til rådighed for repræsentanter for den opsendende myndighed, som på forlangende skal fremlægge identifikationsdata før tilbageleveringen.

4. Uanset bestemmelserne i denne artikels stk.2 og 3 kan en kontraherende part, som har grund til at tro, at en rumgenstand eller bestanddele deraf, som er blevet opdaget på et område, der er underlagt dens jurisdiktion, eller bjærget af den andetsteds, er af skadelig eller farlig art, give underretning derom til den opsendende myndighed, som øjeblikkelig under den pågældende kontraherende parts ledelse og kontrol skal tage effektive skridt til at afværge en mulig fare for skadevirkning.

5. Udgifter i forbindelse med opfyldelsen af forpligtelser til at bjærge og tilbagesende en rumgenstand eller bestanddele heraf i henhold til denne artikels stk. 2 og 3 skal afholdes af den myndighed, som har foretaget opsendelsen.

Artikel 6

I denne overenskomst betyder udtrykket »den opsendende myndighed« den stat, som er ansvarlig for opsendelsen eller, hvor en international mellemstatlig organisation er ansvarlig for opsendelsen denne organisation, forudsat at den erklærer at ville acceptere de i denne overenskomst foreskrevne rettigheder og forpligtelser, og et flertal af organisationens medlemsstater er kontraherende parter i denne overenskomst og i traktaten om principper for staters virksomhed ved udforskning og udnyttelse af det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer.

Artikel 7

1. Denne overenskomst står åben for tiltrædelse af stater. Enhver stat som ikke undertegner denne overenskomst, før den træder i kraft i overensstemmelse med denne artikels stk.3, kan tiltræde den på et hvilket som helst tidspunkt.

2. Denne overenskomst skal ratificeres af signatarstaterne. Ratifikationsinstrumenter og tiltrædelsesinstrumenter skal deponeres hos Amerikas forenede Stater, Det forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands og De socialistiske Sovjetrepublikkers Unions regeringer, som herved udpeges som depositarmagter.

3. Denne overenskomst træder i kraft, når fem regeringer har deponeret deres ratifikationsinstrumenter, herunder de regeringer, der er udpeget som depositarmagter i henhold til denne overenskomst.

4. For stater, hvis ratifikations- eller tiltrædelsesinstrumenter deponeres efter denne overenskomsts ikrafttræden, træder overenskomsten kraft den dag, de deponerer deres ratifikations- eller tiltrædelsesinstrumenter.

5. Depositarmagterne skal øjeblikkelig underrette alle signatarstater og tiltrædende stater om datoen for hver underskrift, datoen for deponering af hvert ratifikations- og tiltrædelsesinstrument under denne overenskomst, datoen for dens ikrafttræden og andre meddelelser.

6. Denne overenskomst skal registreres af depositarmagterne i henhold til artikel 102 i De forenede Nationers pagt.

Artikel 8

Enhver stat, som er deltager i overenskomsten, kan foreslå ændringer til denne. Ændringer skal træde i kraft for hver stat, som er deltager i overenskomsten og godkender ændringerne, når disse er blevet godkendt af et flertal af de stater, som er deltagere i overenskomsten, og derefter for hver af de øvrige stater, som deltager i overenskomsten, på dagen for hver enkelts godkendelse.

Artikel 9

Enhver stat, som er deltager i overenskomsten, kan skriftligt over for depositarmagterne give meddelelse om sin udtræden af overenskomsten et år efter dens ikrafttræden. En sådan udtræden skal træde i kraft et år fra dagen for meddelelsens modtagelse.

Artikel 10

Denne overenskomst, hvis engelske russiske franske, spanske og kinesiske tekst er af samme gyldighed skal deponeres i depositarmagternes arkiver. Depositarmagterne skal tilsende regeringerne i de stater, som har undertegnet og tiltrådt overenskomsten, behørigt bekræftede genparter af denne overenskomst.

Til bekræftelse heraf har undertegnede behørigt befuldmægtigede undertegnet denne overenskomst.

Udfærdiget i tre eksemplarer i London, Moskva og Washington den 22.april 1968.

Bilag 3

KONVENTION OM FOLKERETLIGT ANSVAR FOR SKADER FORVOLDT AF RUMGENSTANDE

De i denne konvention deltagende stater

som erkender hele menneskehedens fælles interesse i at fremme udforskning og udnyttelse af det ydre rum til fredelige formål,

som erindrer traktaten om principper for staters virksomhed ved udforskning og udnyttelse af det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer,

som tager i betragtning, at skader lejlighedsvis kan forvoldes af rumgenstande på trods af de sikkerhedsforanstaltninger, som skal tages af de stater og de internationale mellemfolkelige organisationer, som opsender sådanne genstande,

som erkender behovet for, at der udarbejdes effektive internationale regler og fremgangsmåder vedrørende ansvar for skader forvoldt af rumgenstande, og navnlig, at der sikres hurtig betaling af fuld og retfærdig erstatning i overensstemmelse med denne konventions bestemmelser til ofrene for sådanne skader,

og som mener, at fastsættelsen af sådanne regler og fremgangsmåder vil bidrage til at styrke det internationale samarbejde om udforskningen og udnyttelsen af det ydre rum til fredelige formål,

er enedes om følgende:

Artikel I

I denne konvention:

a) betyder udtrykket »skade« tab af liv, legemsbeskadigelse eller anden forringelse af helbred, eller tab eller beskadigelse af ejendom tilhørende stater eller personer, fysiske eller juridiske, eller ejendom tilhørende internationale mellemstatlige organisationer;

b) omfatter udtrykket »opsendelse« forsøg på opsendelse;

c) betyder udtrykket »opsendende stat«;

i) en stat, som opsender eller udvirker opsendelse af en rumgenstand;

ii) en stat, fra hvis territorium eller indretninger en rumgenstand opsendes;

d) omfatter udtrykket »rumgenstand« dele af en rumgenstand såvel som dens opsendelsesraket og dele af denne.

Artikel II

En opsendende stat er ansvarlig for skader forårsaget af dens rumgenstande på jordoverfladen eller på flyvemaskiner i luften.

Artikel III

I tilfælde af, at der andetsteds end på jordoverfladen forårsages skade på en rumgenstand tilhørende en opsendende stat eller på personer eller ejendom om bord i en sådan rumgenstand af en rumgenstand tilhørende en anden opsendende stat, er sidstnævnte stat ansvarlig, hvis skaden skyldes fejl hos denne eller hos personer, for hvem den er ansvarlig.

Artikel IV

1. I tilfælde af, at der andetsteds end på jordoverfladen forårsages skade på en rumgenstand tilhørende en opsendende stat eller på personer eller ejendom om bord i en sådan rumgenstand af en

rumgenstand tilhørende en anden opsendende stat, og der derved forårsages skade på en tredje stat eller på dennes fysiske eller juridiske personer, er de to første stater solidarisk ansvarlige over for den tredje stat i følgende udstrækning:

a) Hvis skaden er tilføjet den tredje stat på jordoverfladen eller tilføjet flyvemaskiner i luften, er de ansvarlige over for den tredje stat;

b) Hvis skaden er blevet tilføjet en tredje stats rumgenstand eller personer eller ejendom om bord i denne rumgenstand andetsteds end på jordoverfladen, er de ansvarlige over for den tredje stat hvis skaden skyldes fejl hos en af dem eller fejl hos personer, for hvem en af dem er ansvarlig.

2. I alle tilfælde af solidarisk ansvar, som omtalt i denne artikels stk. 1, skal erstatningsbyrden for skaden fordeles mellem de første to stater i overensstemmelse med graden af deres fejl. Hvis graden af en af eller begge disse staters fejl ikke kan påvises, fordeles erstatningsbyrden ligeligt imellem dem. Denne fordeling præjudicerer ikke tredje stats ret til at kræve fuld erstatning i henhold til denne konvention hos en af eller begge de opsendende stater, som er solidarisk ansvarlige.

Artikel V

1. Når to eller flere stater i fællesskab opsender en rumgenstand, er de solidarisk ansvarlige for enhver heraf forårsaget skade.

2. En opsendende stat, som har betalt erstatning for skader, kan fremsætte krav om skadesløsholdelse over for andre deltagere i den fælles opsendelse. Deltagerne i en fælles opsendelse kan indgå

aftaler om fordelingen blandt dem af den finansielle forpligtelse, med hensyn til hvilken de er solidarisk ansvarlige. Sådanne aftaler præjudicerer ikke den ret, som tilkommer en skadelidende stat til at søge fuld erstatning i henhold til denne konvention hos en eller flere af de opsendende stater, som er solidarisk ansvarlige.

3. En stat, fra hvis territorium eller indretning en rumgenstand opsendes, betragtes som deltager i en fælles opsendelse.

Artikel VI

1. Med forbehold af bestemmelserne i denne artikels stk. 2 bortfalder det ubetingede ansvar i det omfang, en opsendende stat godtgør, at skaden helt eller delvis er en følge af grov uagtsomhed, eller af en handling eller en undladelse foretaget af den erstatningssøgende stat eller af fysiske eller juridiske personer, den repræsenterer, med forsæt for at fremkalde skaden.

2. Bortfald af ansvar kan ikke ske, når skaden er forårsaget af handlinger fra en opsendende stats side, som ikke er i overensstemmelse med folkeretten, herunder navnlig De forenede Nationers pagt og traktaten om principper for staters virksomhed ved udforskning og udnyttelse af det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer.

Artikel VII

Denne konventions bestemmelser gælder ikke for skader, som af en opsendende stats rumgenstande er forårsaget på

a) den opsendende stats statsborgere;

b) udenlandske statsborgere i det tidsrum, i hvilket de medvirker ved betjeningen af en sådan rumgenstand fra opsendelsestidspunktet eller på et hvilket som helst efterfølgende trin indtil landingen, eller i det tidsrum de efter indbydelse af den opsendende stat opholder sig i umiddelbar nærhed af et planlagt opsendelses- eller landingsområde.

Artikel VIII

1. En stat, som lider skade, eller hvis fysiske eller juridiske personer lider skade, kan over for en opsendende stat fremsætte krav om erstatning for sådan skade.

2. Hvis hjemstaten ikke har fremsat krav, kan en anden stat fremsætte krav over for den opsendende stat med hensyn til skade lidt på dens territorium af fysiske eller juridiske personer.

3. Hvis hverken hjemstaten eller den stat, på hvis territorium skaden er indtrådt, har fremsat krav eller tilkendegivet sin hensigt om at fremsætte krav, kan en anden stat fremsætte krav over for en opsendende stat med hensyn til skade lidt af personer med fast bopæl i denne anden stat.

Artikel IX

Et krav om erstatning for skade skal fremsættes ad diplomatisk vej over for den opsendende stat. Hvis en stat ikke har diplomatisk forbindelse med den pågældende opsendende stat, kan den anmode en anden stat om at fremsætte dens krav over for den opsendende stat eller på anden måde varetage dens interesser i henhold til denne konvention. Den kan også fremsætte sit krav gennem De forenede Nationers generalsekretær, dersom den erstatningssøgende og den opsendende stat begge er medlemmer af De forenede Nationer.

Artikel X

1. Krav om skadeserstatning kan ikke fremsættes over for en opsendende stat senere end eet år efter skadens indtræden eller identifikation af den opsendende ansvarlige stat.

2. Hvis en stat ikke er bekendt med skadens indtræden eller ikke har været i stand til at identificere den opsendende ansvarlige stat, kan den fremsætte sit krav inden eet år fra den dag, på hvilken den blev vidende om de nævnte kendsgerninger. Dette tidsrum må ikke overskride eet år fra den dag, da staten med rimelighed kunne forventes at have erfaret kendsgerningerne ved anvendelse af passende omhu.

3. De i stk. 1 og 2 i denne artikel foreskrevne tidsfrister gælder, selv om skadens fulde omfang ikke er kendt. I så fald er den erstatningssøgende stat berettiget til at ændre kravet og fremsende yderligere dokumentation efter udløbet af disse tidsfrister og indtil eet år efter, at skadens fulde omfang er kendt.

Artikel XI

1. Fremsættelsen af et krav om erstatning i henhold til denne konvention over for en opsendende stat kræver ikke, at interne retsmidler, som måtte stå til rådighed for en erstatningssøgende stat eller for fysiske eller juridiske personer, som den repræsenterer, forud er udtømt.

2. Intet i denne konvention skal afholde en stat eller fysiske eller juridiske personer, som den repræsenterer, fra at forfølge et krav ved en opsendende stats domstole eller administrative nævn eller organer. En stat kan dog ikke fremsætte et krav i henhold til denne konvention for skade, for hvilken krav allerede forfølges ved en opsendende stats domstol eller administrative nævn eller organer eller i henhold til anden mellemstatlig aftale, som er bindende for de berørte stater.

Artikel XII

Skadeserstatning, som den opsendende stat skal betale i henhold til denne konvention, fastsættes i overensstemmelse med folkeretten og principperne om retfærdighed og billighed med henblik på at stille den fysiske eller juridiske person, den stat eller den mellemstatlige organisation, på hvis vegne kravet er fremført, som om skaden ikke var indtruffet.

Artikel XIII

Medmindre den erstatningssøgende stat og den stat, som skylder erstatning i henhold til denne konvention, enes om en anden form for erstatning, skal erstatningen betales i den erstatningssøgende stats valuta, eller, hvis denne anmoder derom, i den betalingspligtige stats valuta.

Artikel XIV

Hvis en ordning vedrørende et krav ikke opnås ad diplomatisk vej i henhold til artikel IX inden eet år regnet fra dagen for den erstatningssøgende stats underretning til den opsendende stat om, at den har fremlagt dokumentation for sit krav, skal de berørte parter på anmodning af blot een af dem nedsætte en voldgiftsret.

Artikel XV

1. Voldgiftsretten består af tre medlemmer: Et medlem udpeget af den erstatningssøgende stat, et medlem udpeget af den opsendende stat, og det tredje medlem, formanden, som vælges af de to parter i forening. De to parter foretager deres udpegning inden to måneder efter anmodningen om nedsættelse af voldgiftsretten.

2. Hvis der ikke opnås enighed om valget af formand inden fire måneder efter anmodningen om nedsættelse af retten, kan enhver af parterne anmode De forenede Nationers generalsekretær om at udpege en formand inden for et tidsrum af yderligere to måneder.

Artikel XVI

1. Hvis en part ikke foretager sin udpegning inden for det fastsatte tidsrum, udgør formanden efter anmodning fra den anden part voldgiftsretten alene.

2. Ethvert ledigt sæde, der uanset grunden måtte opstå i retten, skal udfyldes ved samme fremgangsmåde, som anvendt ved den oprindelige udpegning.

3. Retten fastsætter sin egen fremgangsmåde.

4. Retten fastsætter det eller de steder, hvor den skal træde sammen, og afgør alle andre administrative spørgsmål.

5. Med undtagelse af beslutninger og kendelser truffet af en eenmandsret, træffes alle rettens beslutninger og kendelser ved flertalsafgørelse.

Artikel XVII

Forøgelse af voldgiftsrettens medlemstal kan ikke finde sted på grund af, at to eller flere erstatningssøgende eller opsendende stater i forening er part i en sag ved retten. De i forening erstatningssøgende stater udpeger i fællesskab et medlem af retten på samme måde og under samme betingelser, som er gældende for en enkelt erstatningssøgende stat. Når to eller flere opsendende stater optræder i forening, skal de på samme måde i fællesskab udpege et medlem af retten. Hvis de erstatningssøgende stater eller de opsendende stater ikke foretager udpegningen inden for den fastsatte periode, skal formanden udgøre en eenmandsret.

Artikel XVIII

Voldgiftsretten afgør erstatningskravets berettigelse og fastsætter erstatningens størrelse.

Artikel XIX

1. Voldgiftsretten handler i overensstemmelse med artikel XII.

2. Rettens afgørelse er endelig og bindende, hvis parterne er enedes om dette; i andre tilfælde afsiger retten en endelig og anbefalende kendelse, som parterne skal overveje i positiv ånd. Retten begrundes sine beslutninger og kendelser.

3. Retten afgiver sine beslutninger og kendelser så hurtigt som muligt og ikke senere end eet år fra dagen for dens oprettelse, medmindre en forlængelse af dette tidsrum af retten skønnes nødvendig.

4. Retten offentliggør sine beslutninger og kendelser. Den sender en bekræftet kopi af sine beslutninger og kendelser til hver af parterne og til De forenede Nationers generalsekretær.

Artikel XX

Voldgiftsrettens udgifter bæres ligeligt af parterne, medmindre retten træffer anden beslutning.

Artikel XXI

Hvis den af en rumgenstand forårsagede skade frembyder alvorlig fare for menneskeliv eller alvorligt griber ind i befolkningens livsbetingelser eller i funktionerne på livsvigtige områder, skal de deltagende stater og navnlig den opsendende stat undersøge muligheden for at yde passende og hurtig bistand til den stat, som har lidt skade, når den beder derom. Intet i denne artikel berører de deltagende staters rettigheder og forpligtelser i henhold til denne konvention.

Artikel XXII

1. Henvisninger til stater i denne konvention anses med undtagelse af artiklerne XXIV til XXVII at finde anvendelse på enhver international mellemstatlig organisation, som udfører rumvirksomhed hvis organisationen afgiver erklæring om, at den anerkender de i denne konvention foreskrevne rettigheder og forpligtelser og et flertal af organisationens medlemslande er deltagere i denne konvention og i traktaten om principper for staters virksomhed ved udforskning og udnyttelse af det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer.

2. Medlemmer af enhver sådan organisation, som er deltagere i denne konvention, skal tage alle passende skridt med henblik på at sikre, at organisationen afgiver erklæring i overensstemmelse med stk. 1.

3. Hvis en international mellemstatlig organisation er ansvarlig for skade i henhold til bestemmelserne i denne konvention, er organisationen og de af dens medlemmer, der er deltagere i konventionen solidarisk ansvarlige, dog under følgende forudsætninger:

a) Ethvert krav om erstatning med hensyn til sådan skade skal først rettes til organisationen;

b) kun hvis organisationen ikke inden seks måneder har betalt ethvert erstatningsbeløb, som er aftalt eller fastsat som værende forfaldent, kan den erstatningssøgende stat påberåbe sig forpligtelsen til betaling af dette beløb over for stater, der er deltagere i denne konvention.

4. Ethvert i medfør af bestemmelserne i denne konvention opstået krav om erstatning for skade påført en organisation, som har fremsat erklæring i overensstemmelse med stk. 1, skal fremføres af en stat, som er medlem af organisationen og deltager i denne konvention.

Artikel XXIII

1. Denne konventions bestemmelser påvirker ikke andre gældende internationale aftaler for så vidt angår forbindelserne mellem de i sådanne aftaler deltagende stater.

2. Ingen af denne konventions bestemmelser skal afholde stater fra at indgå internationale aftaler, der bekræfter, udfylder eller udstrækker dens bestemmelser.

Artikel XXIV

1. Denne konvention står åben for undertegnelse af alle stater. Stater, der ikke undertegner denne konvention, før den træder i kraft i henhold til denne artikels stk. 3, kan tiltræde den når som helst.

2. Denne konvention skal ratificeres af signatarstaterne. Ratifikations- og tiltrædelsesinstrumenter skal deponeres hos regeringerne i Amerikas forenede Stater, Det forenede Kongerige Storbritannien

og Nordirland og De socialistiske Sovjetrepublikkers Union, der herved udpeges som depositarmagter.

3. Denne konvention træder i kraft, når fem regeringer har deponeret deres ratifikationsinstrumenter.

4. For stater, hvis ratifikations- eller tiltrædelsesinstrumenter deponeres efter denne konventions ikrafttræden, træder konventionen i kraft på datoen for deponeringen af deres ratifikations- eller tiltrædelsesinstrumenter.

5. Depositarmagterne underretter straks alle stater, som har undertegnet eller tiltrådt konventionen, om datoen for hver undertegnelse, om datoen for deponering af hvert ratifikations- eller tiltrædelsesinstrument, om ikrafttrædelsesdatoen og om andre meddelelser.

6. Denne konvention skal registreres af depositarmagterne i henhold til artikel 102 i De forenede Nationers pagt.

Artikel XXV

Enhver af de i konventionen deltagende stater kan foreslå ændringer i denne. Ændringerne træder i kraft for en i konventionen deltagende stat, der godkender ændringerne, efter at disse er godkendt af et flertal af de i konventionen deltagende stater og derefter for hver af de øvrige i konventionen deltagende stater på datoen for deres godkendelse af ændringerne.

Artikel XXVI

Ti år efter denne konventions ikrafttræden skal spørgsmålet om gennemgang af konventionen optages på den foreløbige dagsorden for De forenede Nationers generalforsamling med henblik på overvejelse af, hvorvidt der i lyset af konventionens hidtidige anvendelse bør foretages ændringer. På ethvert tidspunkt, efter at konventionen har været i kraft i fem år, skal der, hvis en tredjedel af de i konventionen deltagende stater kræver det, og hvis et flertal blandt de i konventionen deltagende stater tilslutter sig det, afholdes en konference af de deltagende stater til gennemgang af konventionen.

Artikel XXVII

Enhver af de i konventionen deltagende stater kan, når der er gået et år efter dens ikrafttræden, ved skriftlig meddelelse til depositarmagterne opsiges sin deltagelse i konventionen, Sådan opsigelse træder i kraft et år efter datoen for opsigelsens modtagelse.

Artikel XXVIII

Denne konvention, hvis engelske, russiske, franske, spanske og kinesiske tekster har samme gyldighed, deponeres i depositarmagternes arkiver. Behørigt bekræftede eksemplarer af denne konvention skal af depositarmagterne tilsendes stater, der har undertegnet eller tiltrådt konventionen.

TIL BEKRÆFTELSE HERAF har undertegnede, behørigt befuldmægtigede, undertegnet denne konvention.

UDFÆRDIGET i tre eksemplarer i London, Moskva og Washington den niogtyvende marts nitten hundrede og tooghalvfjerds.

Bilag 4

KONVENTION OM REGISTRERING AF GENSTANDE, DER SENDES UD I DET YDRE RUM

De i denne konvention, deltagende stater,

som erkender menneskehedens fælles interesse i at videreføre udforskning og brug af det ydre rum til fredelige formål,

som erindrer, at traktaten af 27. januar 1967 om principper for staters virksomhed ved udforskning og udnyttelse af det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer bekræfter, at stater har folkeretligt ansvar for deres virksomhed i det ydre rum, og henviser til den stat, i hvis register en genstand, der er sendt ud i det ydre rum, er indført,

som også erindrer, at aftalen af 22. april 1968 om bistand til astronauter, hjemsendelse af astronauter og tilbagelevering af genstande, opsendt i det ydre rum bestemmer, at en udsendende myndighed på anmodning skal tilvejebringe identificerende data forinden tilbagelevering af en genstand, den har sendt ud i det ydre rum, og som er fundet uden for den opsendende myndigheds territorium,

som yderligere erindrer, at konventionen af 29. marts 1972 om folkeretligt ansvar for skader forårsaget af rumgenstande fastlægger internationale regler og fremgangsmåder vedrørende opsendende staters ansvar for skade forårsaget af deres rumgenstande,

som ønsker i lyset af konventionen om principper for staters virksomhed ved udforskning og brug af det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer at sørge for national registrering i opsendende stater af rumgenstande, der sendes ud i det ydre rum,

som yderligere ønsker, at et centralt register over genstande sendt ud i det ydre rum oprettes og føres af De forenede Nationers generalsekretær, i hvilket indførelse er obligatorisk,

som også ønsker at tilvejebringe supplerende midler og fremgangsmåder ved konventionsdeltagernes identifikation af rumgenstande,

og som finder, at et obligatorisk registreringssystem for genstande sendt ud i det ydre rum i særdeleshed vil være nyttigt ved identifikation af disse og vil bidrage til anvendelse og udvikling af den folkeret, der regulerer udforskning og brug af det ydre rum,

er enedes om følgende:

Artikel I

I denne konvention

- a) betyder udtrykket »opsendende stat«
- i) en stat, som opsender eller udvirker opsendelse af en rumgenstand;
- ii) en stat, fra hvis territorium eller indretning en rumgenstand opsendes;
- b) omfatter udtrykket »rumgenstand« dele af en rumgenstand såvel som dens opsendelsesraketen og dele af denne;
- c) betyder udtrykket »registrerende stat« en opsendende stat, i hvis register en rumgenstand indføres i overensstemmelse med artikel II.

Artikel II

1. Når en rumgenstand er sendt ud i kredsløb om jorden eller længere, indfører den opsendende stat rumgenstanden i et passende register, som den fører. En opsendende stat underretter De forenede Nationers generalsekretær om oprettelsen af et sådant register.

2. Når der for en rumgenstand er to eller flere opsendende stater, bestemmer de i fællesskab hvem af dem, der skal registrere genstanden i overensstemmelse med stk. 1, idet de tager i betragtning artikel VIII i traktaten om principper for staters virksomhed ved udforskning og brug af det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer, og uden at dette præjudicerer passende aftaler indgået af de opsendende stater, eller som skal indgås af dem om jurisdiktion over og kontrol med rumgenstanden og dens besætning.

3. Et registers indhold og de betingelser, hvorunder det føres, bestemmes af vedkommende registrerende stat.

Artikel III

1. De forenede Nationers generalsekretær fører et register, i hvilket oplysninger tilvejebragt i overensstemmelse med artikel IV optegnes.

2. Der er fuldstændig og åben adgang til oplysninger i dette register.

Artikel IV

1. En registrerende stat videregiver så hurtigt som muligt til De forenede Nationers generalsekretær følgende oplysninger vedrørende en rumgenstand indført i dens register:

- a) navn på den eller de opsendende stater;
- b) en passende betegnelse for rumgenstanden eller dens registreringsnummer;
- c) tid og område eller sted for opsendelsen;
- d) grundlæggende banedata, herunder:
  - i) omløbstid,
  - ii) baneplanets hældning,
  - iii) apogæum,
  - iv) perigæum;
- e) rumgenstandens funktion.

2. En registrerende stat kan fra tid til anden give De forenede Nationers generalsekretær yderligere oplysninger om en rumgenstand indført i dens register.

3. En registrerende stat underretter i videst muligt omfang og så hurtigt som muligt De forenede Nationers generalsekretær om rumgenstande, vedrørende hvilke den tidligere har videregivet oplysninger, og som har været men ikke længere er i kredsløb om Jorden.

Artikel V

Når en rumgenstand, der er sendt i kredsløb om Jorden eller længere, er afmærket med betegnelse eller registreringsnummer som nævnt i artikel IV, stk. 1 b) eller begge, underretter den opsendende stat generalsekretæren herom, når den overgiver oplysninger vedrørende rumgenstanden i overensstemmelse med artikel IV. I så fald indfører De forenede Nationers generalsekretær denne underretning i registret.

Artikel VI

Når anvendelse af denne konventions bestemmelser ikke har sat en konventionsdeltager i stand til at identificere en rumgenstand, som har forårsaget skade på den pågældende konventionsdeltager eller dennes fysiske eller juridiske personer, eller som kan være farlig eller ødelæggende, skal andre konventionsdeltagere, herunder især sådanne som besidder rumovervågnings- og sporingsindretninger, i videst muligt omfang imødekomme anmodning fra denne konventionsdeltager eller videregivet gennem generalsekretæren på dens vegne om hjælp på rimelige betingelser til identificering af

genstanden. En konventionsdeltager, som afgiver sådan anmodning, skal i videst muligt omfang give oplysninger om tid for, art af og omstændigheder ved det tilfælde, som har forårsaget anmodningen. Fremgangsmåden ved ydelse af sådan hjælp aftales mellem vedkommende konventionsdeltagere.

Artikel VII

1. Henvisninger i denne konvention til stater anses med undtagelse af artiklerne VIII til XII at finde anvendelse på enhver international mellemstatlig organisation, som udfører rumvirksomhed, hvis organisationen afgiver erklæring om, at den anerkender de i denne konvention foreskrevne rettigheder og forpligtelser, og hvis et flertal af organisationens medlemslande er stater, som deltager i denne konvention og i traktaten om principper for staters virksomhed ved udforskning og udnyttelse af det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer.

2. Medlemmer af enhver sådan organisation, som er deltagere i denne konvention, skal tage alle passende skridt med henblik på at sikre, at organisationen afgiver erklæring i overensstemmelse med stk. 1.

Artikel VIII

1. Denne konvention står åben for undertegnelse af alle stater i De forenede Nationers hovedkvarter i New York. Stater, der ikke undertegner denne konvention, før den i henhold til denne artikels stk. 3 træder i kraft, kan tiltræde den når som helst.

2. Denne konvention skal ratificeres af signatarstaterne. Ratifikations- og tiltrædelsesinstrumenter skal deponeres hos De forenede Nationers generalsekretær

3. Denne konvention træder i kraft for de stater, der har deponeret ratifikationsinstrumenter, på tidspunktet for deponeringen af det femte ratifikationsinstrument hos De forenede Nationers generalsekretær.

4. For stater, hvis ratifikations- eller tiltrædelsesinstrumenter deponeres efter denne konventions ikrafttræden, træder den i kraft på datoen for deponering af deres ratifikations- eller tiltrædelsesinstrumenter.

5. Generalsekretæren underretter straks alle stater, der har undertegnet eller tiltrådt konventionen, om datoen for hver undertegnelse, om datoen for deponering af hvert ratifikations- eller tiltrædelsesinstrument, om ikrafttrædelsesdatoen og om andre meddelelser.

Artikel IX

Enhver af de i konventionen deltagende stater kan foreslå ændringer i denne. Ændringerne træder i kraft for en i konventionen deltagende stat, der godkender ændringerne, efter at disse er godkendt af et flertal af de i konventionen deltagende stater og derefter for hver af de øvrige i konventionen deltagende stater på datoen for deres godkendelse af ændringerne.

Artikel X

Ti år efter denne konventions ikrafttræden skal spørgsmålet om gennemgang af konventionen optages på den foreløbige dagsorden for De forenede Nationers generalforsamling med henblik på overvejelse af, hvorvidt der i lyset af konventionens hidtidige anvendelse bør foretages ændringer. På ethvert tidspunkt, efter at konventionen har været i kraft i fem år, skal der, hvis en tredjedel af de i konventionen deltagende stater kræver det, og hvis et flertal blandt de i konventionen deltagende stater tilslutter sig det, afholdes en konference af de deltagende stater til gennemgang af konventionen.

Artikel XI

Enhver af de i konventionen deltagende stater kan, når der er gået et år efter dens ikrafttræden, ved skriftlig meddelelse til De forenede Nationers generalsekretær opsiges sin deltagelse i konventionen. Sådan opsigelse træder i kraft et år efter datoen for opsigelsens modtagelse.

Artikel XII

Originaleksemplaret af denne konvention, hvis arabiske, engelske, franske, russiske og spanske tekster har samme gyldighed, deponeres hos De forenede Nationers generalsekretær, som sender bekræftede kopier til alle stater, der har undertegnet eller tiltrådt konventionen.

TIL BEKRÆFTELSE HERAF har undertegnede, som af deres respektive regeringer er behørigt bemyndiget dertil, underskrevet denne konvention, som blev åbnet for undertegnelse i New York den 14. januar nitten hundrede og femoghalvfjerds.